

84
В 38
398

ВЕЩНИЧОЧКА

ВЕСНЯНОЧКА

Збірник творів
для самостійного читання

Київ
Видавництво «Лелека»
2003

ББК 84
В 38

Художник
Вікторія Анатоліївна Дунаєва

Рецензенти:

ВІРА ОРЕСТІВНА НАУМЕНКО,
канд. пед. наук, доцент кафедри методики початкового
навчання Київського міжрегіонального інституту
вдосконалення вчителів ім. Б. Грінченка

ЛІДІЯ АРХИПІВНА АБРОСІМОВА,
вчитель вищої категорії, старший вчитель
СЗШ №264

ІРИНА ВІТАЛІЙВНА ОЧАН,
вчитель вищої категорії, старший вчитель
СЗШ №264

Весняночка: 36 творів для самост. читання:
В 38 [Для мол. шк. віку] / Худож. В.А. Дунаєва. –
К.: Лелека, 2003. – 256 с.; іл.
ISBN 966-7678-53-9

До книжки увійшли твори фольклору, письменників-класиків, сучасних українських та зарубіжних авторів про красу рідної природи у різні пори року, про найважливіші свята та народні звичаї і обряди, пов'язані з ними.

ББК 84

ISBN 966-7678-53-9

© В. А. Дунаєва, ілюстрації, 2001
© Видавництво «Лелека», 2003

*...Завжди було і буде вічне –
Дитина з книжкою в руці!*

Дмитро Чередниченко

МОЛИТВА

Пошли нам, Боже,
Маленьким дітям,
Щастя, здоров'я
На довгі літа!
Щоб виростили
Розумні й сильні,
Душею чисті
І серцем вільні.
Щоб нам світила
Зіронька долі,
Щоб ми не знали
Лиха ніколи.

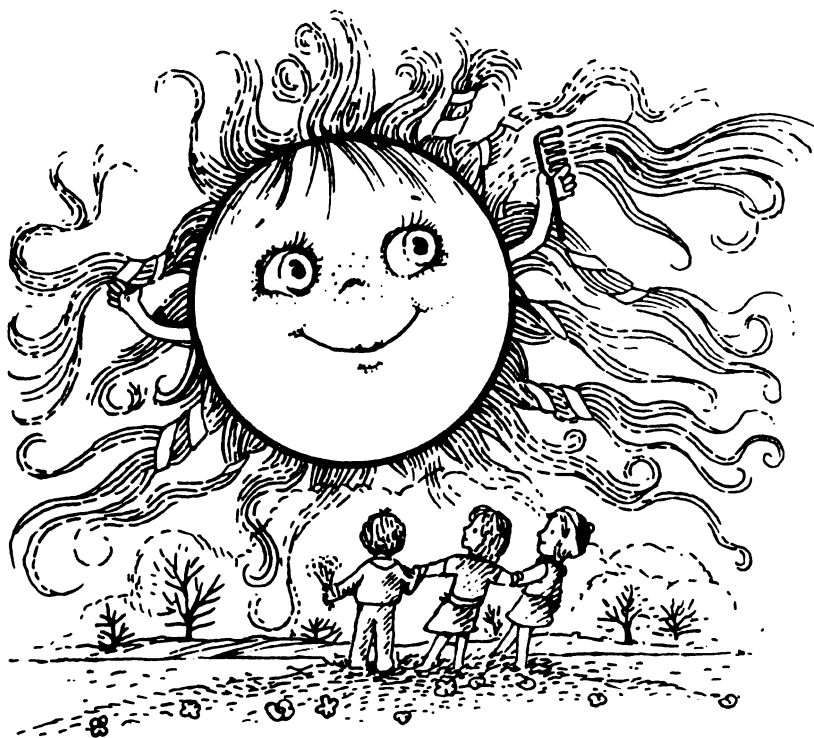
Катерина Перелісна

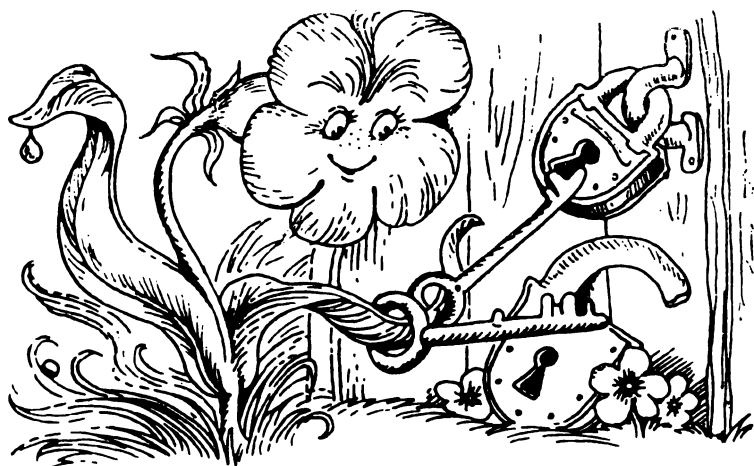

BECHA KPACHA

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко,
На весняні квітоньки,
На маленькі дітоньки.
Там вони граються,
Тебе дожидаються.

ПЕРВОЦВІТ

– Ясен первоцвіте, золоті ключі! Вже я весну чекаю-чекаю! А вона – за морями, за лісами, за дубовими брамами, за сімома замками – хто ті брами поодчиняє?

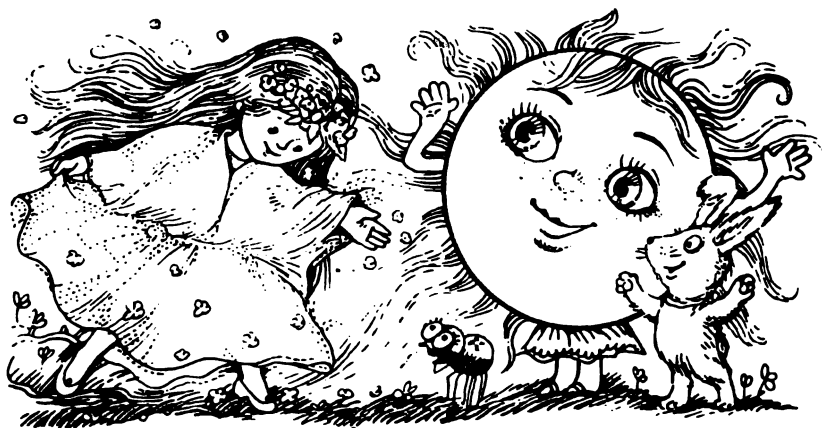
– Я, первоцвіт, рано встану, ясні квіти – золоті ключі вийму з зеленої кишені, замки важенні поодмикаю, дубові брами поодчиняю.

З-за першої брами – жайвори з піснями!

З-за другої – цвіту для всього світу!

Гей, діти-квіти, весна красна, зілля зелененьке!

Зірка Мензатюк

СУКНЯ ДЛЯ ВЕСНИ

Казка

На кінець лютого вже побільшало в Сонця роботи. Хоч і вечори коротшали, проте сідало до верстата, брало човник зі срібною шпулею і: гуп-гуп, гуп-гуп – стукав верстат.

– Жж-жжух, жж-жжжух... жж-жжжух, – літав із кінця в кінець веселий човник і прибивав до зеленої основи тонюсіньку срібну ниточку. Дивилося Сонце на тканину і дихнути зайвий раз боялося, така ніжна виходила вона, така гарна! Славна буде для Весни сукня!

Як тканини вже було доволі, взяло Сонце золоту голку з ниткою і засіло за шиття. Рубчик тонкий-тонюсінський, навіть і не видно. Бо що краще сукня, то пишніш усе розквітне на землі. Як же скучили за весною ліси і поля, городи і ріки!

Якось увечері стомлене Сонце тихо припливло до хати. Випило цілий жбан липового меду, відновило сили, відпочило трішки і подумало, що настав час обнови Весні віднести. Відчинило шафу і... ой лишенько! – сукня зникла.

– Хто? – розгнівалося Сонце. – Хто посмів зазіхнути на мою працю?!

– Я скажу, я бачив, – озвався павучок Підплетинка. – Сьогодні вдень, коли ви були на роботі, прилетіла до терема донька Зими Завія, відчинила шафу і зареготала: «Не поткнеться Весна без нової сукні на землю! Ми з матінкою будемо і далі володарювати...

– Он воно що! – засмутилося Сонце. – Що ж тепер буде? Другу сукню виткати і пошити не встигну, часу обмаль...

– Я знаю, хто нам допоможе, – пролунав тихий голос.

– Хто?

– Та синок ваш, Золотий Зайчик, – мовив павучок Підплетинка. – Ох і знуdivся він у своєму золотому глечичку...

– Але ж він ще такий малий... – завагалось Сонце.

– Зате спритний!

– Мамочко, пустіть! – долинуло з глечика. – Я вже всі сни передивився!

– Гаразд, малий! Виходь хутчій!

Цієї миті з глечика вискочив Золотий Зайчик. З довгими вушками, куцим хвостиком і непосидючими лапками.

– Ти повинен пробратися до палацу Завії зовсім непомітно, – порадило Сонце. – А то скрижанієш від її погляду. Візьми ось горіхову шкаралупку. Складеш туди сукню. Гляди ж, не загуби!

Сонце вкинуло шкаралупку в торбинку, повісило ту торбинку на шию синочкові і погладило його по голівці.

Скакав Зайчик зимовим лісом, а за ним – вервечка слідів лишалася. То

сніг розтавав від гарячих лапок. Озир-
неться Зайчик і подумає: «Треба хутчій
бігти, щоб Зима не встигла слідів
помітити». Ніби золотий вихорець ко-
тився, а за ним, затамувавши подих,
стежили всі мешканці лісу. Тільки
Завія нічого не знала. Разом з
матінкою-Зимою милувалась у своєму
палаці ніжною сукнею Весни. Врешті-
решт сказала доньці Зима:

– Ходімо їсти морозиво. Я наготува-
ла його цілий жбан, ти сьогодні зароби-
ла ласощів.

Всілися за крижаний стіл і не поміти-
ли, як у вікно вскочив Золотий Зайчик.
Обережно скинув з шиї торбинку, і за-
мить чудова сукня була вже в горіховій
шкаралупці. Спробуй тепер наздогнати!

Незабаром Сонце постукало у вікно
маленького зеленого будиночка, опови-
того білосніжним цвітом конвалії.

– Приміряй вбрання, Веснонько!

Глянули всі на юну красуню в обнови
і зрозуміли – весна буде щедрою, весе-
люю, дружною, бо сукня вдалася!

Вклонилася Весна Сонцю, Золотому Зайчику, павучкові Підплетинці і ступила ніжками в зелених черевичках на землю. Там, де ступала, з'являлись проталини, в них відкривали очка-синьоочка проліски, білі-білі підсніжники, сонечками палали кульбабки. На всенький ліс защебетали птахи.

– Що там за галас? – покинули їсти морозиво Завія і Зима. Визирнула Завія у вікно – і за голову вхопилася:

– Ой, леле! Пропали ми, мамо! Стала біля вікна і Зима:

– Нічого, дочко! Не побивайся! Відпочинемо добре та й знову на землю прийдемо. – Зітхнувши, додала: – Воно ж таки й справді спочити хочеться...

Марія Пономаренко

ЗАГАДКА

Тане сніжок,
Оживає лужок.
День прибуває, –
Коли це буває?

*9 березня – день народження
Тараса Григоровича Шевченка*

ВСТАЛА ВЕСНА

Встала весна, чорну землю
Сонну розбудила,
Уквітчала її рястом,
Барвінком укрила;

І на полі жайворонок,
Соловейко в гаї –
Землю, убрану весною,
Вранці зустрічають.

Тарас Шевченко

СВІТАЄ...

Світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.

Тарас Шевченко

ОЙ МИНУЛА ВЖЕ ЗИМА

Українська народна пісня

Ой минула вже зима,
Снігу-льоду вже нема,
Ой нема, ой нема,
Снігу-льоду вже нема.

Прилетіли журавлі
Й соловеечки малі.
Ой малі, ой малі,
Соловеечки малі.

В лузі квіти вже цвітуть,
Вівці травку вже пасуть.
Ой пасуть, ой пасуть,
Вівці травку вже пасуть.

Всі веснянку співаймо,
Весну красну вітаймо.
Вітаймо, вітаймо,
Весну красну вітаймо.

ВЕСНО НАША КРАСНА!

Українська народна пісня

Весно наша красна!
Що ж ти нам принесла?
— Дівчаткам — по квіточці,
Хлопчикам — по дудочці.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Шпаки прилетіли — весна біля порога.
Ранній виліт бджіл — на теплу весну.
Пізня весна дарує погоже літо.

ДО ДІТОЧОК

Годі, діточки, вам спать!

Час давно вже вам вставать!

Гляньте: сонечко сміється,

В небі жайворонок в'ється,

В'ється, радісно співає, –

Він весну вам сповіщає!

А весна та чарівниця

Щиро вам несе гостинця;

Пташка, рибка, звір на волі,

Божа пчїлка, квітка в полі, –

Всі весною оживають,

Весну красну прославляють.

Олена Пчїлка

ВЕСНЯНКА

А вже красне сонечко
Припекло, припекло,
Ясно-щире золото
Розлило, розлило.

На вулиці струмені
Воркотять, воркотять.
Журавлі курликають
Та летять, та летять.

Засиніли проліски
У ліску, у ліску...
Швидко буде земленька
Вся в вінку, вся в вінку.

Ой сонечку-батечку,
Догоди, догоди!
А ти, земле-матінко,
Уроди, уроди!

Олександр Олесь

БЕЗ ТРУДА НЕМА ПЛОДА

Українська народна казка

Якось один чоловік почастував вовка хлібом.

– Ну й смачний! – похвалив вовк.

Далі й питає:

– А де ти його взяв?

– Та де взяв! Землю виорав...

– І все?

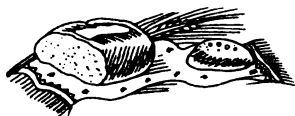
– Ні, потім посіяв жито...

– І вже маєш хліб?

– Та ні, – каже чоловік. – Почекав, поки жито зійшло, виростало, поспіло. Потім я його вижав, змолотив, намолов борошна, змісив тісто й аж тоді напек буханців.

– Що смачний хліб, то смачний! – сказав вовк. – Та скільки ж коло нього походити треба!

– Твоя правда, – сказав чоловік. – Клопоту багато. Але без труда нема плода.

БДЖІЛКА

Свій робочий тиждень бджілка
Почала із понеділка.
Над отавами літала,
Мед кульбабковий збирала.
Зазирає ще у гай,
А в гаю – медовий рай.
Там очікують медунки
На бджолині поцілунки.

Олена Плавенчук

ПРИСЛІВ'Я

Мала бджілка, але й та працює.
Бджола летить, де мед пахтить.
Добру людину бджола не кусає.

ВЖЕ, ВЖЕ-БО ВЕСНА

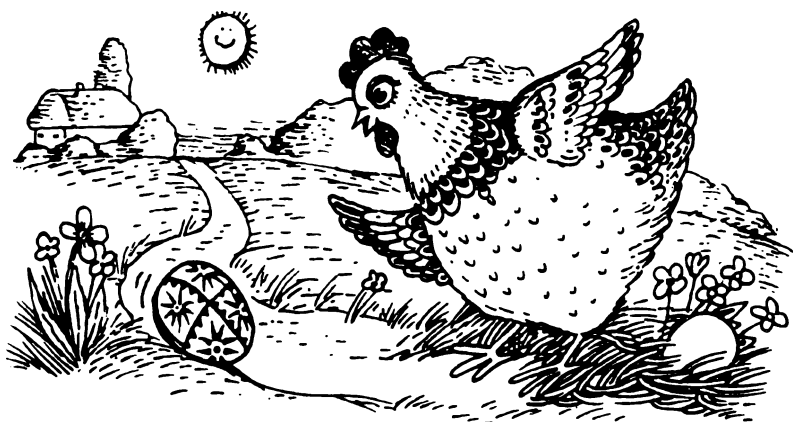
А чи вже готові
Прутики вербові?
Вже, вже: світ воскрес,
Сяє сонце із небес,
Сонце з неба припекло –
Звеселилося село!

А чи вже готові
Свічечки воскові?
Вже, вже: бо весна.
Великодній дзвін луна,
Великодній дзвін з небес
Возвіща:
– Христос воскрес!

А чи вже готові
Душі для любові?
Вже, вже: бо краса,
Україна воскресла!

Микола Петренко

ПИСАНКА

Великодня казка

– Кудкудак! Кудкудак! Знесла яйце, як кулак! – закудкудакала курка на весь двір. – Та гарне ж: схоже на білий світ. Бо в світі сонце, а в яйці золотий жовток. Кудкудак!

Під хатою на стільчику грілась проти сонечка бабуня Марія.

– Яйце? Та кругле, біленьке! Візьму його на писанку.

І вона поклала яйце в решето до таких же, як воно, білих та кругленьких.

Тоді розтопила ярого воску:

– Ходи-но, Івасику, писанки писати!

Взяла бабуня писачок. Р-раз! – і лягла на яйце гаряча лінія. Два! – і розкреслилось яйце навхрест.

– Бабуню, чуєш, бабуню! – запитав Івасик. – Що це за квіточка у тебе намалювалася?

– То, Івасику, не квіточка. То знак сонечка золотого.

– Бабуню, чуєш, бабуню! – знов Івасик. – А що то за цяточки-крапочки навхрест між промінням?

– Не цяточки, Івасику. То чарівні знаки дощу.

Розписала бабуня писанку, в фарбі пофарбувала, – і стала писанка доладна, барвиста!

Настав Великдень. Покликала бабуня Марія Петрика, Івасика, Оксанку, Василинку – всіх своїх онучат.

– Натє, онучата, по писанці. Гайда викочуватись!

Покотив Івась свою писанку:

– Ану, хто до неї докотити зуміє?

Котять діти писанками; на них вербички, та хрестики, та клинці-вітрячки,

та вигадливі поясочки так і мерехтять!

А в небі сонце сміється, світлом розливається.

– Чи будеш ти, сонечко, весь рік щедро світити? – питає в нього яйце-писанка.

– Буду, буду, бо на тобі мій таємний знак. Ти котишся – мене до землі приворожуєш!

– А чи будеш, дощику, землю поливати, зілля напувати?

– Буду, буду, бо на тобі і мій знак магічний. Ти по землі котишся – мої струни-срібнодзвони до неї прив язують!..

По двору курка нипала. Стала, видивляється на писанку.

– Що воно за яйце-райце, барвисте й зірчасте? Мабуть, самого сонця дитя. Я б такого зроду не знесла...

А писанка котиться по землі: тож буде сонце, будуть дощі й роси, буде в світі щастя! Хто його шукатиме – неодмінно знайде.

Зірка Мензатюк

ПИСАНКА

В хаті на осонні
Сяду на ослоні.
Сяду я скраєчку
Розпишу яечко.

Нумо, пензлю, потанцюй,
Гарно писанку малюй.
Буде небо і земля.
І ставочок, і поля.

Сильний і міцний дубок,
А на ньому – яструбок.
Буде в мене писанка –
Про Україну пісенька.

Володимир Таран

ВЕЛИКДЕНЬ

Ми довго чекали Великод-
дня. Дивились на іній – уяв-
ляли білий вишневий цвіт.

Вербної неділі принесли з церкви
освячену лозу. Хльоскали нею тата,
маму, братиків, сестричок – так прога-
няли зиму, приказуючи: «Не я б'ю, ло-
за б'є... За тиждень – Великдень. Неда-
лечко червоне яєчко!»

Чекали Великодня...

І от урочисто у церкві задзвонили
дзвони. Зійшло веселе весняне сонечко
і сповістило рясним промінням: «Хрис-
тос воскрес!» Надворі розтала крига.
З'явилась зелена травиця й тихо шеле-
стить: «Христос воскрес!»

Вмиваймось, милі хлопчики й дівчат-
ка, і притулюймо до щічок червоне

яечко, щоб завжди бути гарними. Перехрестімося до ікони, помолімося «Отче наш» і сідаймо до святкового столу, сказавши всім, хто в хаті:

– Христос воскрес!

Пообідавши, всі виходьмо з хати, хай невидимо увійдуть до неї наші родичі, яких вже немає на білому світі, й теж покуштують великодніх страв.

Винесім худібці та птиці крихіт свяченої паски і прокажімо:

– Христос воскрес!

Радіймо, що з воскресіння Христа настала весна, і сподіваймося, що вона принесе нам щастя.

Вітаймося з усіма, кого стрінемо, словами: «Христос воскрес!»

Андрій М'ястківський

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос воскрес – радійте, діти,
Біжіть у поле, у садок.
Збирайте зіллячко і квіти,
Кладіть на Божий хрест вінок!

Нехай бринять і пахнуть квіти,
Нехай почує Божий рай,
Як на землі радіють діти
І звеселяють рідний край.

На вас погляне Божа Мати,
Радіючи з святих небес...
Збирайтесь, діти, ну ж співати:
Христос воскрес! Христос воскрес!

Леонід Глібов

ПОДОЛЯНОЧКА

Українська народна дитяча гра

Діти, взявшись за руки, ходять по колу, співають. Посеред кола – дівчинка Подоляночка. Вона виконує рухи, що відповідають змісту пісні:

Десь тут була Подоляночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона впала, до землі припала.
Тут вона впала, до землі припала.

Ой встань, ой встань, Подоляночко,
Ой встань, ой встань, молодесенька,
Умий личко так, як скляночку.
Умий личко так, як скляночку.

Та візьмися в боки,
Скачи свої скоки,
Біжи до Дунаю, бери ту, що скраю.
Біжи до Дунаю, бери ту, що скраю.

Подоляночка вибирає когось з кола замість себе, і гра продовжується.

МИ КРИВОГО ТАНЦЮ

Українська народна гра

Діти стають в ряд і беруться за руки. Один з крайніх веде танок, проводячи за собою всіх крізь ворота між першим і другим, потім – між другим і третім і т.д. Таким чином всі стають одне за одним. Аби не розірвався ланцюг, доводиться кожному закинути одну руку на плече, а другу – тримати витягнутою вперед. Діти увесь час співають:

Ми кривого танцю йдемо,
Ми в нім кінця не знайдемо.
Ми в нім кінця не знайдемо.
Ані кінця, ані ладу –
Не пізнає, котра ззаду.
Ти, сивая зозуленько,
Закуй же нам веселенько.

ДІТИ Й ЛАСТІВКА

Ластівочка чорно-біла
Під стріхою гніздо вила,
Над подвір'ям кружеляла
І на діток споглядала.
— Чи гніздитись тут безпечно?
— Люба, мила ластівочко,
Ти не бійся за гніздечко.
Ми і киці накажемо.
І песика прив'яжемо,
Відженем лихого хлопчика
І недоброго горобчика.
Ліпи гніздо скоро, духом.
Вистеляй м'якеньким пухом,
Бо надійна наша стріха
Захистить тебе від лиха.

Марійка Підгірянка

ПРИСЛІВ'Я

Ластівка день починає, а соловей кінчає.

КВІТИ

Під віконцями
На сонці
У весняному саду
У земельку,
Як в постельку,
Я насіннячко кладу.

Сонце, смійся!
Дощик, лийся!
Линьте, краплі, до землі,
Щоб на грядках
У зернятах
Кріпли паростки малі.

Прийде літо,
Будуть квіти,
Будуть в мене восени
У віночку на голівці
Чорнобривці
Запашні.

Наталія Забіла

ДЕНЬ МАТЕРІ

На початку минулого століття травень називали місяцем Матері Божої. Дорослі і діти несли до каплиць і церков квіти, співали пісень, славили ту земну жінку, котра народила Сина Божого.

Діти вчили молитви, пісні, присвячені Пречистій Діві Марії, зверталися до неї словами поширених тоді поезій:

*О Свята Ненько, чиста леліє,
В Тобі спасіння, наша надія!
Охороняй нас від зла, маленьких!
Пригорни в ласці душі чистенькі!*

У другу неділю травня відбувалися богослужіння за здоров'я матері. Вдома діти готували для мами подарунки, намагалися бути прикладом чемності і слухняності.

Святкові дійства відбувалися на центральних майданах міст і сіл. Пісні, вірші, вистави, музика, сміх, квіти – все в цей день було для милих, добрих, щедрих і терплячих Матерів.

Роман Завадович. Привіт нашій мамі

Андрій М'ястківський. Великдень

КАЗОЧКА ПРО ХЛОПЧИКА ТА ЯНГОЛА

Бджілка бджілці казку каже, бджілка губи медом маже... Чує татко, чує ненька, чує дівчинка маленька про ліси і про гаї та про Хлопчика малого, та про Янгола святого, про зірничку у росі... Й ви послухайте усі!

Лісом йшов малий Хлопчина, й прикра трапилась причина: заблудився він. Стежка вилась та урвалась... Вже не ліс — а чорний праліс на стонадцять гін... Десь далеко — дзвін...

Хлопчик стрів мале Зайчатко:

– Йди до мене, в мене – хатка, в ній привітно, в ній не пусто – є морквина, є капуста, коржик на меду!

Й каже Хлопчик той маленький:

– Там нема моєї неньки, отже не піду!

Із кринички він напився, чемно Зайчику вклонився й мимо заячої хати пішов стежечку шукати, а її нема, й падає п'тьма... Переліз глибокий рів і Лисичку там зустрів:

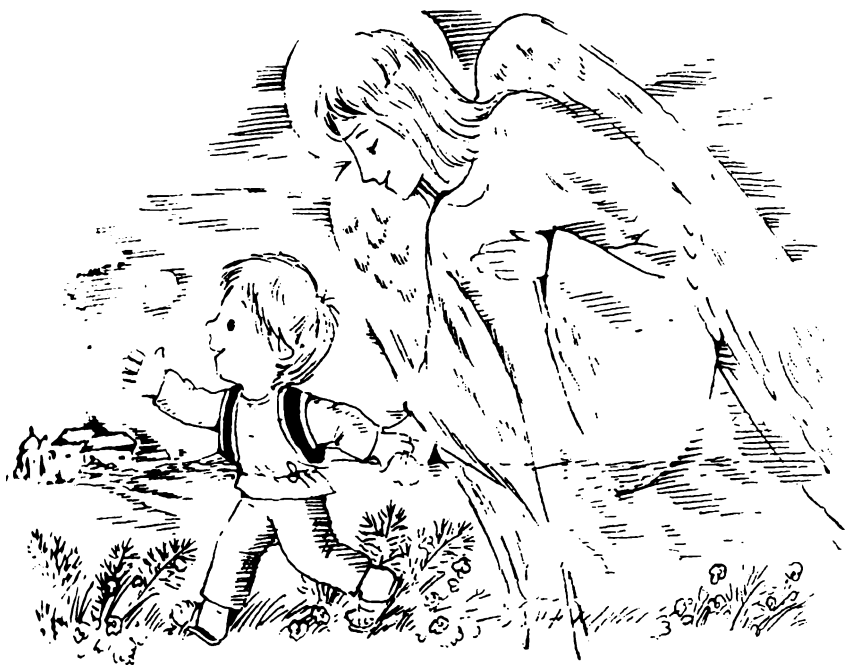
– Заблудився-з заблукався, може, Вовка ти злякався... В мене є сосна висока, в мене є нора глибока, в ній і проживеш. Чом же ти не йдеш?

– Не життя там – посиденьки. Мені ж хочеться до неньки, до бабусі і до татка!.. – так промовив він.

Й знову чує дзвін.

Хлопчик дзвону уклонився, тричі він перехрестився та з-за листя, з-за гілляччя раптом Янгола побачив. При берізці, при ліщині усміхався він Хлопчині:

– Коли хрестишся до неба, тобі йти зі мною треба, твій знайдемо дім.

Взяв за руку і повів через хащі,
через рів...

Їм цвіли зірниці-квіти, нахилились
пружні віти до травиці, до землі... Да-
лечінь обох манила, й церква солодко
дзвонила за переліском в селі.

І забув той Хлопчик втому, бо без
зайвих слів Янгол вів його додому, до
матусі вів.

Андрій М'ястківський

ВІТЕР ПЕНЗЛИКА УЗЯВ

Вітер пензлика узяв,
Вітер сонце малював!
– Раз, – промінчик,
Два – промінчик...
Сів вітрисько на ослінчик,
Із чола він вітер піт:
– Я живу чимало літ,
Та від спеки й на малюнку
Я не маю порятунку.
Намалюю білолиці
Ще й хмариноньки-сестриці,
Намалюю дощик
З кошиком і горщиком.
Сонце каже: – Навесні
Не зашкодить дощ мені,
То ж нехай із краю в край
Буде гарний урожай!

Марія Пономаренко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Теплий квітень, мокрий май – буде добрий урожай.

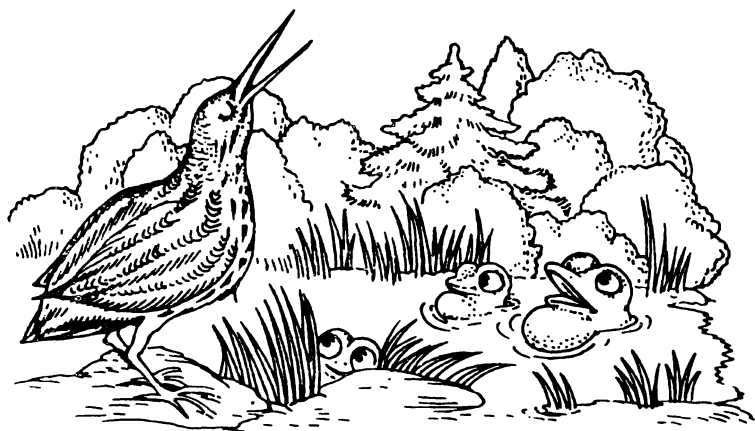
Великі роси – на добрий урожай.

ДОЩ

Дощик, дощик голубий,
Колосків не оббий
Зливами-приливами,
Хмарами-огнивами,
Птицями-зірницями,
В небі блискавицями.
Ти спадай на межу,
Я тобі таке скажу:
— Понад ріки та ліси
Хмари-вдари понеси
Крапельками росяними
Над ланами вівсяними,
Цебром-цебром, цебрицею,
Над нашою пшеницею.
Лийся тихо вдалині
На гречки та ячмені,
На гречки та ячмені, —
Буде весело мені!

Андрій Малишко

ХТО ЧИМ СПІВАЄ?

Чуєш, яка музика лунає в лісі?

Можна подумати, що всі звірі, птахи й комахи народилися співаками та музикантами.

Може, воно так і є – адже музику всі люблять і співати всім хочеться. Тільки не в кожного голос є.

Ось послухай, чим та як співають безголосі.

Жаби на озері почали ще з ночі. Надули повітряні міхурі за вухами, висунули голови з води, роти трохи відкрили...

– Ква-а-а! – одним духом пішло з них. Почув їх чорногуз на селі. Зрадів.

– Цілий хор! Буде мені що попоїсти!
І полетів на озеро снідати.

Прилетів і сів на березі. Сів та й думає:

– Невже я гірший за жаб? Адже співають вони без голосу. Ану і я спробую!

Підвів довгий дзьоб, загнував, затріщав однією його половинкою об другу – то тихше, то голосніше, то поволі, то частіше – тріскачка тріщить дерев'яна, та й годі! Так розходився, що й про сніданок забув.

А в очереті стояв бугай на одній нозі, слухав і думав:

– Безголоса я чапля! Але ж і чорногуз не співуча пташка, а он якої пісні виграла!

І вигадав:

– Чорногуз співає дзьобом. Жаби співають повітрям. А я водою заспіваю!

Сунув в озеро дзьоба, набрав води та як подме в нього. Пішла по озеру луна.

– Прумб-бу-бу-бумм!.. – ніби бик заревів.

– От так пісня! – подумав дятел, почувши з лісу бугая. – Інструмент і в

мене знайдеться: чим дерево не барабан, а ніс мій – чим не паличка?

Хвостом уперся в дерево, передом відкинувся, розмахнувся головою та як задовбав носом по гілці!

Ну, зовсім на барабані дріб вибиває!

Виліз з-під кори жук з довгими-довгими вусами. Покрутив, покрутив головою, заскрипіла його жорстка шия – тоненький-тоненький писк почувся.

Пищить усач, а все даремно: ніхто його писку не чує. Голову собі наморочив – проте сам зі своєї пісні задоволений.

А внизу, під деревом, з гнізда виліз джміль і полетів співати на лужок.

Навколо квітки на лужку кружляє, дзижчить жилкуватим жорстким крилечком: ніби струна гуде.

Розбудила джмелина пісня зеленого коника в траві. Почав коник скрипочки свої налагоджувати.

Скрипочка в нього на крильці, а замість смичка – довгі задні лапки колінцями назад. На крилах зазублинки, а на лапках гачки. Тре себе

коник лапками по боках, зазублінками за гачки торкає, стрекоче.

Коників на лузі багато: цілий струнний оркестр.

— Ех, — думає довгоносий бекас під купиною, — треба й мені заспівати! Ось тільки чим? Горло в мене не годиться, голова не годиться, шия не годиться, крилечко не годиться, лапки не годяться... Ех! Хай там що, не стерплю — полечу, чим-небудь та закричу!

Вистрибнув з-під купини, залетів аж під хмари. Хвіст розкрив віялом, випростав крила, перевернувся носом до землі і подався вниз, перевертаючись з боку на бік, наче кинута з височини легенька дощечка. Головою повітря розтинає, а в хвості в нього тонке вузьке пір'ячко вітер перебирає. І чути з землі, ніби в височині ягня замакало.

А це — бекас.

Відгадай, чим він співає?

Хвостом!

Віталій Біанкі

ЛИПКА

Я, маленька липка,
Виросту велика, —
Не ламай мене.

Я медовим цвітом
Зацвіту над світом, —
Бережи мене.

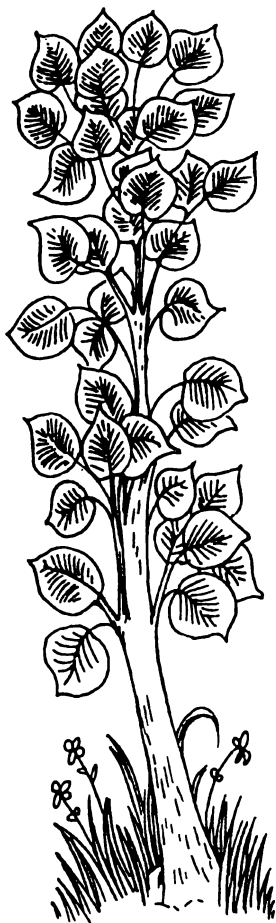
Тінь тобі я кину
У гарячу днину, —
Ти шануй мене.

Від дощу сховаю
Вранці серед маю, —
Ти полий мене.

Будемо з тобою
Ми рости обоє, —
Ти люби мене.

Виростеш за роки,
Підеш в світ широкий, —
Не забудь мене.

Платон Воронько

БУДУ Я ПРИРОДІ ДРУГОМ

Йтиму садом,
Полям, а чи лугом,
Буду я
Природі вірним другом.
Не столочу
Навіть і трави,
Я скажу їй:
— Зелений, живи!
Коли лісом
Буду я іти,
Теж посію
Зерна доброти.
Побажаю
Дереву і пташці,
Щоб вони
Жили у мирі й щасті.

Степан Жупанин

ДОЩИКОВИЙ ЦВІТ

Весна стояла в теплі та в сонці, мов у повені.

– Ми теж – наче сонечка! – похвалилися кульбабки. – Бо ми жовті і променисті.

– Подумаєш! – обізвалися з клумби тюльпани. – Наші квітки гарніші. Ми – як червоні чаші! І в кожній бджола або джміль.

– Ми глянули на світ і здивувалися, що в ньому стільки весни, – мовили низенькі братки. – Тому ми – як здивовані очі.

– Я цвіту білими перлами, – забриніла на це конвалія.

– А я – блакитними вітрячками, – залепетав барвінок.

– А я граю на дзвінкій сурмі! – подав голос жовтий нарцис.

– А я, а я! Таж я цвіту райським цвітом! – зашуміла рожева райська яблунька біля фонтана.

– А я, – сказав на це дощик, – зацвіту парасольками!

Закрапав, і справді: на вулицях парасольки, на майданах парасольки, – усе місто в парасольках, наче в лапатах яскравих квітках!

Вийшла веселка в небо, задивилася на барвисті парасольки та й спустила край на вулицю Хрещатик.

Зірка Мензатюк

ДРЕВНІЙ КИЇВ

Давній народ, який оселився над Дніпром, називався полянами. Жили поляни родинами і мали своїх князів. Були серед них три брати: одного звали Кий, другого Щек, третього Хорив. І була у них сестра Либідь. Поселився Кий на одній горі. Щек на другій, що тепер зветься Щекавицею. А Хорив на третій горі. Від нього вона назвалася Хоревницею. Збудували брати місто і на честь старшого брата назвали його Києвом. Навколо міста росли ліси, дрімучі бори. Водилися там різні звірі. А в місті жили люди працьовиті.

В багатьох походах побував Кий. А повернувся у своє місто на горах, тут і помер. І брати його Щек і Хорив, і сестра їхня Либідь тут похоронені. Від Либіді стала й річка називатися Либіддю, яка впадає зараз у Дніпро.

Після смерті братів рід їхній довго князував у полян, у древньому місті Києві.

Наталія Забіла

ПІСНЯ ПРО КИЇВ

Наш Київ розіслався
На горах над Дніпром,
Садами завітчався,
Мов дівчина вінком.

Його побудували
Брати, батьки, діди
І славно захищали
Від лютої біди...

Максим Рильський

СОПІЛКАРИК ІЗ ДЖМЕЛИНОГО ОРКЕСТРУ

Уривок

Коли на Роменовий луг приходить весна, першими прокидаються від зимової дрімоти джмелі. Підкріпившись медом, якого трохи лишилося в запасниках, вилітають надвір. Всідаються на даху хатинки з моху, трави та гілочок і починають настроювати свої інструменти – цимбали, скрипки, флейти, тромбони. А малий Джмелик дістає з-за пазухи калинову сопілочку.

Якийсь час оркестр безладно гримкотить, бряжчить, вицигикує. Та ось наперед виходить Джміль-диригент у

чорному блискучому фраку. Він змахує чарівною паличкою – і над ще сонним лугом злинає весняна бадьора мелодія. Зачувши її, гінкіше ідуть у ріст трави, розкривають ніжні пелюстки квіти. Роменовий луг оживає.

День у день трудилися музиканти із джмелиного оркестру. Перелітали із долини в долину, з пагорбка на пагорбок, бо всюди була потрібна їхня музика.

Коли вже весь луг буяв зеленими травами, квітнув веселково, Джміль-диригент сказав своїм музикантам:

– Тепер нас інша робота чекає. Настало літо, треба нектар збирати.

І вони сховали у скриньку свої інструменти – до наступної весни.

Тільки Джмелик залишив при собі калинову сопілочку, бо так не хотілося з нею розлучатися.

Василь Чухліб

ЗАГАДКА

Над лужком танок веду,
Дзвінко, весело гуду.

ПЕРША ВЧИТЕЛЬКА

Як мати до діток,
Як сонце до квіток,
Горнулась до класу вона.
І гарна, і люба,
І мила, і тиха
Учителька перша моя!..
Добріша, ніж фея.
Миліша, ніж мрія,
Світліша від сонця вона!..
У світі єдина,
У серці одна –
Учителька перша моя!..

Олександра Шишуліна

ВЧИТЕЛЬЦІ

Вже пригріло сонечко золоте,
Квітами барвистими луг цвіте:
І кущі горицвіту, й сон-трава,
І фіалка – зіронька польова.
Цілий оберемок їх нарвемо
І вінок-веселочку сплетемо.
Принесем віночок той у свій клас,
Подаруєм вчительці:
– Це для вас!
І за те, що учите нас добру,
І за те, що любите дітвору.

Євген Доломан

ЗАГАДКА

Всім нам, як мама, дорогий,
Він хоче нас навчити
Любити край чудовий свій –
Це мудрий наш...

ЯК ОЛЕСЯ ЗАСНУЛА В КВІТЦІ

Жили на світі сестричка і братик. Сестричку звали Олеся, а братика Василь.

От якось і каже Олеся:

– Василю, чуєш, Василю, давай гратися в піжмурки.

– Добре, – відповідає Василь, – давай.

І почали вони гратися в піжмурки. Тільки як братик заховається, то Олеся бігає, бігає, а знайти Василя не може.

Стало їй дуже прикро від цього, то вона сіла й гірко заплакала.

Плаче й плаче, аж чує, хтось обзивається до неї:

– Чого ти, дівчинко, плачеш?

– Як же мені не плакати, – відповіла крізь сльози Олеся. – Що я заховаюся, то Василь зразу мене знайде, а як Василь заховається, то я шукаю, шукаю, а знайти не можу.

– Добре, – каже той самий голос. – Я тобі допоможу так заховатися, що Василь тебе зроду не знайде! Ось лізь сюди!

Підводить Олеся очі, і що ж вона бачить? Синю-пресиню, красиву-прекрасиву квітку. Глянула на неї Олеся і каже:

– Як же я влізу в тебе, коли ти зовсім малюсінька, ще й прозора та ніжна.

– Дарма, – відповідає квітка. – Ти тільки простягни вперед ручки.

Простягла Олеся ручки до квітки, і квітка почала більшати. Ось сховався в ній палець, ось уже не видно й руки по лікоть, ось і плечі вже в квіточці. Нарешті і вся Олеся сіла на дні квітки

і сидить. А там гарно, затишно, пах-тять чимось ніжним-ніжним. А гляне Олеся через пелюсточки, і все навколо таке, наче дивиться вона через сине скельце.

«Еге, – думає Олеся, – та тут таки гарно. Хай тепер Василь пошукає мене, хай попобігає!»

І справді, Василь скрізь бігає, зазирає за куці, за горбочки, аж упрів, аж чуб став мокрий, а Олесі не знайде, хоч плач!

Олеся сидить у квітці, сміється, а тоді чує – до квітки щось летить. Так гуде, як літак, ще й дзижчить, а саме волохате, страшне.

Підлетіло до квітки, сіло край пелюсточки, а потім швидко у квітку!

Злякалася Олеся, як замахає руками, як закричить:

– Ой, боюся, боюся!

Спинилося воно, побачило дівчинку в квітці і каже:

– Чого ти кричиш? Ти не кричи і не бійся мене. Я бджілка.

Глянула Олеся – і справді, бджілка

перед нею. Хоч і волохатенька, а золотиста, чепурненька, славна. Олеся й питає:

– А ти не вкусиш мене?

– Ні, що ти! – каже бджілка. – Сиди тільки смирененько.

Відсунулася набік Олеся, а бджілка пролізла на саме дно квітки, умостилася там гарненько, і що ж вона робить?

Випускає свій носик, встромлює його в денце квітки і починає смоктати. Носик той прозорий, і бачить Олеся, як по ньому підіймається чистий-пречистий і прозорий, як сльоза, та солодкий, як мед, нектар.

Засовалася Олеся, часто-часто почала облизувати губи, та як запхикає!

– Чого ти? – питає бджілка.

– Еге, чого, – відповідає Олеся. – Бо мені нектару теж хочеться.

– То летімо до мене додому, – каже бджілка, – там ласощів різних – скільки душа забажає.

Усміхнулася Олеся. Потім засмутилася.

– Як же я полечу, коли в мене крилець немає?

– А ти на мене сідай. Отак. От добре! Міцно тільки!

Сіла Олеся на бджілку, ухопилася руками їй за шию, бджола замахала крильцями, загула й полетіла.

І прилетіли вони додому до бджілки. А дім у неї дерев'яний, двоповерховий. Сам дім білий-білий, а покрівля блакитна. І як тільки долетіли до цього будиночка, так і запахло медом. Олеся й питає:

– А чого тут так медом пахне?

– Бо тут бджілки з нектару мед роблять. Ходімо, глянемо.

Як зайшла Олеся всередину, то аж зойкнула. Все в будиночку було зроблено з меду! Стоїть Олеся, дивиться, аж слинка котиться.

– Ти, може, меду хочеш? – питає бджілка.

– Еге, хочу, – відповідає Олеся і каже це тихенько-тихенько.

– То добре. Сідай отут.

Посадила бджілка Олесю за стіл, принесла цілу миску з медом, хлібницю

Марія Пономаренко. Сукня для Весни

Зірка Мензатюк. Як до жабок говорити

з хлібом. Тільки і миска, і хлібниця, і хліб – все а меду. І мед у мисці теж медяний.

– Ну, їж.

Взяла Олеся медяну ложку, медяний шматочок хліба, набрала меду в ложку, їсть. А мед такий солодкий, такий смачний, що вона не помітила, як і шматок ложки відкусила!

От коли наїлася меду Олеся! Посиділа трохи і враз згадала про Василя.

– Ой, лишенько! Та це ж він, бідолашний, бігає скрізь та шукає мене!

Шкода стало Олесі брата. Вона підвелася, виглянула у віконце, та як загукає з усієї сили:

– Василю, Василю! Я осьдечки! – і прокинулася. Бо, бачте, все це їй – і про квітку, і про бджілку, й про мед – приснилося.

Василь теж хотів, щоб йому приснилося таке, але в нього нічого не вийшло. Не люблять Василя квіти. Він їх шаблею своєю січе. А Олеся здмухує з них ранню росу і видихає їхні пахощі. Коли й хлопці будуть робити так, то, може, і їм присниться таке...

Іван Сенченко

ЛІТО-ЛІТЕЧКО

Вже літо, вже літо
Вітає нас красне,
І світить, і гріє
Нам сонечко ясне.

ЛІТО

Тепле літо йде лужком,
Постьогує батіжком.
По травичці побрело –
Сніп ромашок розцвіло...

Марія Пономаренко

ГАРНО ВЛІТКУ

Гарно влітку в сніні спати,
Як награємось м'ячем,
Пахне сіно бородате
Сонцем, лугом і дощем.
Спочивають кеди в сінях,
М'яч зітхає повсякчас.
Ми спимо із братом в сніні,
Зорі дивляться на нас.

Петро Король

ЗЕЛЕНІ СВЯТА

Зелена, Клечальна*, Свята Неділя, або Зелені свята – це свято переходу весни в літо, свято пошанування дерев, трав, квітів і сонця.

Святкуємо його на п'ятдесятий день після Великодня – той день, коли на апостолів зійшов Святий Дух. Тому називають його ще Зішестям Святого Духа, або Трійцею.

З давніх-давен люди вшановували дерева і рослини. Дерево давало людині плоди, з дерева будували житло, робили знаряддя праці, воно зігрівало взимку. Дерево, як і людина, було часточкою матері-природи.

Гіллям дерев на Зелені свята заклечували подвір'я, хату, ворота. Підлогу в хаті встеляли пахучими травами: м'ятою, татарським зіллям, шовковою травою, любистком.

За Людмилою Іванніковою

* Клечальна, від слова “клечати” – прикрашати зеленню.

НА ЧЕТВЕР ЗЕЛЕНИЙ

На Четвер Зелений,
На Перунів день
Рость покрила клени
І дубовий пень.

Густо і медяно
В зелені ліщин,
Зелень, мов сап'яном,
Переплела тин.

Впився сонцем ясень.
Джмелик: джень-дзелень!
Світ твій, Боже, красен
На Зелений день!

Оксана Лятуринська

ЗЕЛЕНІ СВЯТА

Сьогодні в нас Зелені свята.
Замаєна зелено хата.
Маїти листям хату треба,
Бо ж Дух Святий зійшов із неба.

Христина Лисовецька

ВОДІННЯ КУЩА

З давніх-давен зберігся в Україні звичай на Зелені свята водити Куща. Дерево-Кущ символізує предків роду, які провідують у цей день своїх родичів.

Господарі у кожному дворі чекають Куща. Першим приходять зранку дитячий Кущ. Діти вступають на подвір'я співаючи:

*Ой ми були у великому лісі,
Нарядили Куща з зеленого клена,
Ваша хата стоїть при дорозі,
Нарядили Куща з білої берьози.
В нашого Куща ніжки-ручки
невеличкі,
Треба йому, треба панчішки-
черевички.
Наш Кущ поїде та до батенька
в гості.
Треба йому, треба черевички
на помості.*

Потім ходить Кущ дівочий, а ввечері – найстарший Кущ – жіночий. Його водять жінки та бабусі.

За Людмилою Іванніковою

І СОНЕЧКО, І ДОЩИК

От і закінчились Свята Зелені. Мама збрала посохле клечання й каже:

– Віднеси в леваду, притопи його в озері й примовляй: «Пошли, Боже, дощик, а то сонце землю пересушило. Пошли, пошли дощик».

Пішов я в леваду клечання притопляти та так мені хочеться, щоб і дощик, і сонечко було, притопив я клечання та й примовляю:

– Пошли, Боже, і сонечко, і дощик. Мамі – дощик на грядки, а мені сонечка – як же я буду без нього по калюжах плигати...

Дмитро Чередниченко

НА ЛУЗІ

На лузі виросла ромашка, її ви-
кликало із землі сонце. Навколо висока
трава, і ромашка не може розцвісти.
Сумно схилила голову, як закутана.

Коли чує: хтось грає! Срібно, солод-
ко. Ворухнувся на ромашчиному стеблі
листочок і примовк. Не лише вона
сама, кожний її листочок заслухався.

Розплющила ромашка очі – кружляє
бджілка, її крильця бринять, творять
музику. Радіє зелена земля. Радіє сине
небо.

Ромашка підвела голову й розцвіла:
біла, з крапелькою сонця.

Вона освітила літо.

А над лугом не втихає бджілка. Гуде –
луг розвивається.

Борис Харчук

ПРИСЛІВ'Я

Бджоли раді цвіту, люди – літу.

Що влітку придбаєш, те взимку маєш.

БІЛАЯ ЛІЛЕЯ

Білая лілея
Літо святкувала,
В келихи розкішні
Меду наливала.
Медом золотистим
Бджілок напувала
І про сні солодкі
Їм розповідала.

Олена Плавенчук

УКЛОНІТЬСЯ КВІТОЧЦІ

Синьоокий ранок
Грає на сопілку,
Бджоленят в дорогу
Наставляє бджілка:
– Де б ви не літали,
Чи в саду, чи в лузі,
Уклоніться кожній
Квіточці в окрузі.
А ще побажайте
Красного їм літа –
І багато меду
Подарують квіти.

Олександр Богемський

ЯК ДО ЖАБОК ГОВОРИТИ

Приїхала Ксаночка в село до бабусі. Та й така біда: стоїть вишня в спілих вишнях, наче у коралях, але ж равлик на гілці, рогатий – ще вколе. На городі маківки, молоденька морковочка, а хтось сидить у калині на межі та все: вуд-вуд! вуд-вуд! Лячно...

– Ксаночко! – кличуть сусідські дівчатка. – Ходімо шовковиці трусити. Вже подостигали!

Шовковиці! Що там мед – вони солодші!

– Не піду... – нахнюпилася Ксаночка, мало не плаче.

– Чому ні? Баба не пускає?

– Та пускає, але... Там жаба у рові, гульк! – і стрибне!

– Ти жаби боїшся! – засміялися дівчатка.

– Ходи, Ксаночко, – каже Мирославка. – Я навчу тебе, як до жабок говорити.

– Хіба є такі слова?

– Є! І до жабок, і до пташок, і до равлика. До всього є.

– То ходімо!

На леваду до шовковиць найближче городом через перелаз.

– Там у калині хтось кричить: вуд-вуд, вуд-вуд! – попередила Ксаночка.

– Нічого, ми його примовимо, – говорить Мирославка. – Ану; повторюй за мною:

*Вуд-вуд, вуд-вуд, вуд-вуде,
Чом не робиш, як люди?
Люди роблять вдень, вночі,
А ти сидиш на корчі!*

Почув одуд (а то ж був він), засоромився. Злетів на межу, став личинки збирати.

Ой, що за птах у
короні?! І нітрохи не
страшний...

Вийшли на лева-
ду. А на леваді що
не ковбаня, то жаб
півсотня. Голови по-

виставляли – витрішки продають.

– Зараз котрась як стрибне... – зля-
калася Ксаночка.

Мирославка тоді:

– Кум-кума,

Де була?

– На яр... яр... ярмарку!

– Що купила?

– Черевики-ки-ки-ки,

На ко-о-орках,

На ко-о-орках!

– Квак, квак! – підтакнули жабки. –
Таки на ко-о-орках!

Сміється Ксаночка, аж сльози пови-
ступали:

– У жабок черевики! Та ж вони бо-осі!

Так сміялась, що й боятись пере-
стала.

Прийшли до шовковиць, а воно – і
тут равлик!

– Кажі йому так, – навчає Мирославка:

Равлик-павлик,

Вистав роги

На всі стоги!

Тобі два, мені два,

Поділимось обидва!

– То я його не боюся, раз ми ріжками поділилися, – зраділа Ксаночка. – Уже мені нічого не страшно!

Глянула вона – левада зелена, як рута, золоті півники мерехтять, а шовковиці гілки понахилили, кивають: ану до нас! Ми вже дітей заждалися... Як сипнули дівчатам спілих ягід – повні роти, повні жмені, повні кошики!

Дівчатка частуються: смачно! весело!

А Мирославці сподобалось Ксаночку навчати.

– Тепер давай ще, – каже вона, – до ластівок говорити. До них так:

Ластівки, ластівки,

Візьміть собі веснівки,

Нате вам камінці,

Дайте мені рум'янці!

– Е ні, – замотала Ксаночка головою. – Веснянки не ластівкам, а хай мені

лишаються. Бо як їх не буде, то звідки мама знатиме, що настає весна?

– А рум'янці я тобі однак намалюю! – всміхнулося на це з неба сонечко.

Повело промінцем, – і щічки, дарма що шовковицею перемурзані, зарожевіли, як маківки!

– Що за краса на леваді! – радіє Ксаночка. – Що за шовковиці! Вже я ними засолодилася на цілий рік!

Таки краса: сонце сяє, м'ята пахне, жабки водять хороводи, – кумедні, витрішкуваті, нітрошечки не страшні жабки. І ластівки шугають над м'ятою, над деревами, носять у дзьобиках рум'янці для дівчаток, щоб дарувати за примовки.

Зірка Мензатюк

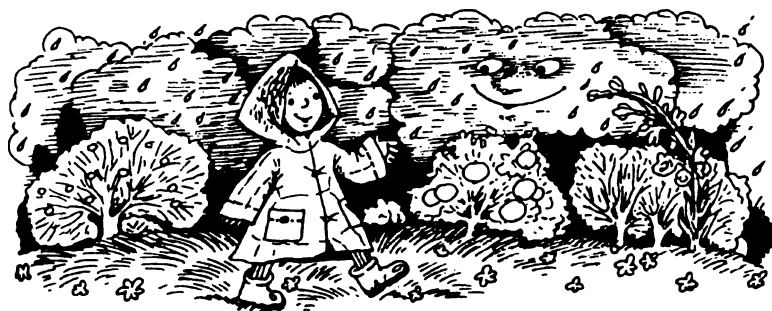
І ЦЕ НАЗИВАЄТЬСЯ ЛІТО!

І це називається літо:
Надворі – дощі та дощі!
Ну як мені мальву полити?
Чи йти поливати в плащі?

І це називається літо:
Хмар у саду – ніби слив!
На гойдалці бавиться вітер,
А я ж коли вийду? Коли?

І це називається літо...

Галина Курна

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Літо з дощами – осінь з грибами.

Вранці маленький дощ – вдень
гарна погода.

РОМАШКА

Головата садова ромашко, я візьму тебе на Купала.

Ні, не сьогодні, і не на той рік, — аж на поза-позатой.

З твоїх квітів сплету вінок і під тихими зорями пущу на ясну вечорову воду. Рівно горітимуть чотири свічечки, біло білітимуть твої пелюсточки, русалки впливуть і подивуються: що то, біліше за їхні личка? Чорна осока не зворухнеться, Дніпрова хвиля не сколихнеться, вінок пливтиме — на добру долю!

А ще, ромашко, гарна білявко, я обірву твої пелюстки, і ти наворочиш мені царевича (може, він вчиться в старшому класі?), — але не тепер, — аж коли я виросту. Зачекай на мене, ромашко!

Зірка Мензатюк

КУПАЙЛО, КУПАЙЛО!

– Купайло, Купайло!
Де ти зиму зимувало?
– Зимувало в лісі,
Ночувало в стрісі,
Зимувало в пір'ячку,
Літувало в зіллячку.

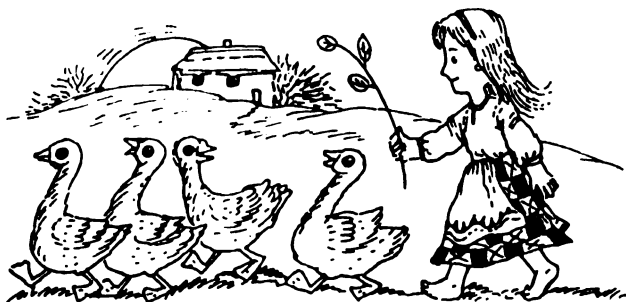
ОЙ НА КУПАЛА

Українська народна пісня

Ой на Купала, Купалочка,
Не виспалася Наталочка.

Погнала гуси, дрімаючи,
На кілки ніжки збиваючи.

Ой дай же, Боже, довші ночі
На Наталчині карі очі.

ЖИТО ДОЗРІВАЄ

Жито дозриває
На горі, за гаєм.
Зерна обважніли
На міцнім стеблі,
Колоски схилились,—
Це вони вклонились
За тепло, за щедрість
Матері-землі.

Степан Жупанин

КОНИК ТОЧИТЬ ГОЛОСОК

Об ячмінний колосок
Коник точить голосок,
Щоб як слід співати
Жниварям на свято.

Петро Король

ПРИСЛІВ'Я

Не той урожай, що на полі, а той, що в коморі.

Один урожай збирай, а про другий дбай.

ОЙ СНОПЕ, СНОПЕ

Обжинкова пісня

Ой снопе, снопе,
Снопе великий,
Золотом-зерном
Колос налитий.

Ой снопе, снопе,
Снопе стеблистий,
Добре вродила
Пшениця чиста.

Будемо мати
Хліба доволі,
Бо працювали
Дружно на полі.

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Українська народна пісня

Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
– Ой, чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?
Обізвалась жовта диня,
Гарбузова господиня:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвались огірочки,
Гарбузові сини й дочки:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвалася морквиця,
Гарбузова сестриця:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвались буряки,
Гарбузові свояки:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвалась бараболя,
А за нею і квасоля:
– Іще живі, ще здорові

Всі родичі гарбузові!
Обізвався старий біб:
– Я піддержав увесь рід!
Ой гарбузе ти перистий,
Із чим тебе будем їсти?
– Миска пшона,
Шматок сала –
От до мене вся приправа.

ЛІЧИЛКА

На городі бараболя,
Кабаки,
Буряки,
Редька, морква, огірки,
Пастернак, повний мак.
А ми кошичка візьмем
Та повненький наберем.
Хто піде,
Той візьме.

Платон Воронько

СКРИПКА

Бувало, коли всі по-снуть, він тихо прокрадався з хати в город. Тоді соняшники у круглих брилях, мов вояки, беруть його в полон. Він один у городі — десятилітній хлопчик Лукаш. Він притаїться і слухає: чує, як цвіркуни на своїх скрипочках грають, як усе навколо росте — пнеться до зір.

У такі хвилини Лукаш забував про все на світі, бо весь світ здавався йому тоді чарівним величезним оркестром. І згадував тоді хлопець про свою скрипку, на якій грав у шкільному музичному гуртку. А що, коли попросити її в учителя? Він добрий, він дасть скрипку додому пограти. Тоді Лукаш прийде сюди, у зелений город, і заграє. Заграє ту пісню, що складається в серці. Заграє так, що застигне ніч і зорі припадуть до

землі, а за городами зупиниться і слухатиме Лукашеву гру нічний Дніпро... З такими мріями повернувся Лукаш потихеньку, щоб батько не проснувся, до ліжка.

Лукаш попросив таки в учителя скрипку. Приніс додому і заховав від батька. Батько не хотів, щоб Лукаш грав на скрипці. Йому здавалось, що гра на скрипці – зайва витрата часу.

Вночі повернувся батько додому. На порозі хати зупинився. З городу долинули до нього хвилюючі, тріпотливі звуки скрипки. Батько вийшов у город. За соняшниками, у місячному світлі впізнав постать свого сина. Лукаш стояв серед городу і грав. Батько ніколи досі не чув такої гри. Слухав, мов зачарований. Ця гра нагадувала йому музику цвіркунів, без якої, здається, і жито не росло б. Він ніколи не думав, що так можна грати на скрипці і що так може грати його син.

Зненацька Лукаш здригнувся, озирнувся і враз побачив свого батька. Швидким рухом він злякано притиснув

до грудей скрипку. Але батько стояв нерухомо. На батькових віях тремтіли сльози. Він мовчки поклав свою долоню на теплу голівку сина.

Пізно вночі в хаті прокинулась мати і пішла шукати сина й чоловіка. Вона знайшла їх обох на городі. Син грав на скрипці, а батько слухав і втирав на обличчі сльози радості.

За Олесем Донченком

ЗАГАДКИ

Сонце пече,
Липа цвіте,
Жито доспіває, —
Коли це буває?

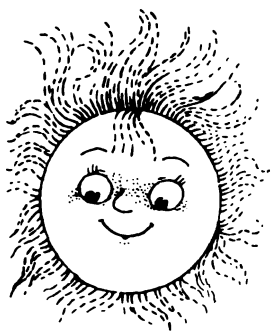
* * *

До сонця я підхожий
І сонце я люблю.
До сонця повертаю
Голівоньку свою.

Леонід Глібов

ПОМІДОРЧИК

Помідорчик народивсь,
В зелен одяг нарядивсь.
Вихваляє він щодня
Чепурне своє вбрання:
– Хто красою чарівною
Порівняється зі мною?

Дужче сонечко згори
Гріло літньої пори.
Чи хотів, чи не хотів, –
Помідорчик пожовтів.
Виставляти став нараз
Новий колір напоказ:
– Хто красою чарівною
Порівняється зі мною?

А минуло кілька днів –
Помідор почервонів.
Гордо голову підняв
Не сказав, а проспівав:
– Хто красою чарівною
Порівняється зі мною?

Степан Жупанин

МАКОВЕ КНЯЗЮВАННЯ

Край села у хмарах бузку стояла собі хата. Коло хати квітник, за квітником сад-город, а далі розлоге широке поле. У квітнику красувалися маки, рожі, чорнобривці, у садочку стигли вишні, груші, запахущі яблука-антонівки, а в полі половіли пшениці. От вийшла з хати Мариночка та й замилювалась:

— Ти, рожо, повна й висока. Ти, трояндо, рясна й духмяна. Ти, лілеє, мов біла панна. А ти, маче, гарно цвітеш: що червоний, що великий. Тільки ж ледь розквітнеш — уже й облітаєш. Мало з тебе краси.

– Дарма, – на те мак. – Я недовго цвіту, бо не тепер я князь.

– А коли ж?

– Побачиш!

От він прехороші свої лискучі пелюстки розгубив, – лишилася мала зелена маківка. Та маківка росла, росла і виросла, а далі достигла.

– Який ти тепер, маче, – каже Мариночка. – Як у загадці: повна діжка жита гвіздочком накрита!

А Маринчина бабуня маківок на-зрізала, нарвала троянд, жоржин, чорнобривців, пахучого васильку, все разом у пучок зав'язала та й кличе Маринку:

– Ходім, онучечко, мак святити, бо сьогодні Маковія! Посвятили, на покуті поклали, а мак і пишається:

– Тепер я нарешті князь!

А з ним жоржини, троянди, пахучий васильок – увесь квітник величається:

– Ось яка нам шана! Тепер-то кожному видно: ми, квіти, коло хати найцінніші. Квітник – головна річ для людей!

Слухали те, слухали яблуні та груші, а далі не втримались:

– Чекайте-но! Сьогодні Маковія, а за тиждень – Спаса. А на Спаса господар з господинею покладуть у кошик яблука рум'яні, груші соковиті, наберуть молодого меду та й теж будуть святити. Буде й нам шана! Буде й князюваннячко! Хіба що верба не князюватиме, бо на ній, звісно, груші не ростуть.

– От таке! – зашуміла на це верба. – Та ви, груші-яблуні, лиш перші бруньки розкривали, а мак тоді ще й не сіяли, коли я князювала. Моє князювання – найперше, бо найранішою весною!

– І правда, – пригадала Мариночка. – Вербу святити на Вербну неділю.

Ще й приказували: «Верба б'є, не я б'ю, за тиждень Великдень!» То хто ж серед вас найголовніший князь: чи мак, чи сад, чи верба?

Зашуміли дерева, заторохтіли маківки, кожне себе вихваляло. А вижате поле блищало просто сонця золотавою стернею і не втручалось до

розмови. Снились йому книші, кутя на різдвяному столі, паска у великодному кошику, пухкі калачі Спаса, коровай під весільними вінками. Воно знало, що знало! Тому дрімало стиха, набирало сили, аби й на той рік викохати людям княгиню-пшениченьку.

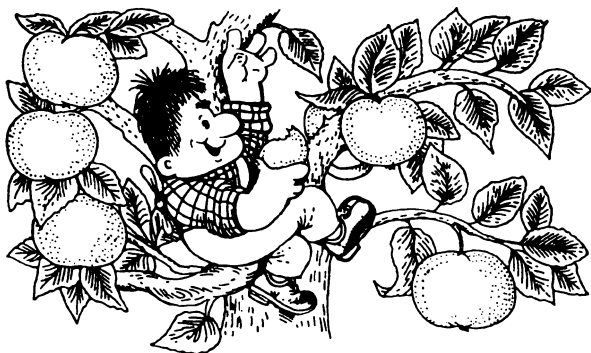
Зірка Мензатюк

СКОРОМОВКА

Прочитав у книжці рак,
Що росте у полі мак.
Запитав: – Чому це так?
Хай би ріс у річці мак!

Володимир Кленц

БРАТИ КОТИГОРОШКИ ВЕЛИКЕ СПАСІВСЬКЕ ЯБЛУКО

Карлсон сидів на яблуні й думав, що скоро буде осінь, тут похолоднішає. Івасик піде до школи, а йому, Карлсонові, пора вже буде повертатися в рідну Швецію, бо за ним усі скучили... Отакі думки з самісінького ранку обсіли нашого Карлсона, що сидів на найвищій гілці найвищої яблуні, в червоній сорочці та картатих штанях, серед повнощоких червонобоких яблук. Отак сидів Карлсон і думав, думав...

А тим часом Івасик та гусеня ви-йшли собі на ганок, і подумалося їм, що Карлсон, мабуть, кудись помандрував зраночку, та й пішли в сад.

– Сьогодні – Спаса, Івасику, – мовило гусеня.

– Еге ж, треба нарвати гарних яблук та сходити до церкви, як заведено, – сказав Івасик.

Аж тут вони обоє побачили таке диво!

– Івасику, ти бачиш те саме, що і я? – широко розплющивши очі, запитало гусеня.

– Гусенятку, якщо ти бачиш величезне-превеличезне червоне яблуко на найвищій гілці оцієї яблуні, то я бачу те саме, що й ти. Нам обов'язково треба дістати те яблуко й посвятити його сьогодні!

Великим червоним яблуком був Карлсон. Він і вухом не повів, бо був дуже заглиблений у свої передосінні думки.

– А що якби потрусити яблуню, може, воно впаде? – запропонувало гусеня.

«Щось ніби вітер повіяв, осінній вітер...» – подумав Карлсон на яблуні й поплив далі на хвилях своїх глибоких думок.

Ось тільки картуз його впав додолю.

– О! Картуз упав замість яблука! І чого це картуз опинився на яблуні?.. А яблуко те неслухняне. Може, Івасику, полізеш по нього?

– Атож, по таке яблуко треба полізти!

І вже Івасика не було видно поміж густою яблуневою кроною, лиш мріло ген-ген високо червоне велике яблуко!

Гусеня нетерпляче тупцювало під яблунею.

– Ну що, вже близько? – гукало у височину.

А з яблуневої крони чувся Івасиків голос:

– Вже скоро, вже ось-ось...

А потім почулося голосне:

– Ой, що це?!!!

Саме так, саме з трьома знаками оклику й сказав Івасик свою оцю напів-перелякану-напівздивовану фразу, а коли після цього він розреготався, отоді вже знаки окликів і полічити було важко.

А тоді з тої ж густої зеленолистої червонаяблучної крони почувся

незадоволений голос, який здався гусеняті страшенно знайомим:

– От капосний Івасик, як ти тут опинився, так мене перелякав! Сиджу собі, нікого не чіпаю, а тут хтось мене за мою найчервонішу в світі сорочку хап! Правду казали моя бабуся, що ніде на світі не знайдеш спокійного місця, щоб подумати про своє довге життя!..

Гусеня не знало, що й думати:

– Це хто, Карлсон? А що він там робив?

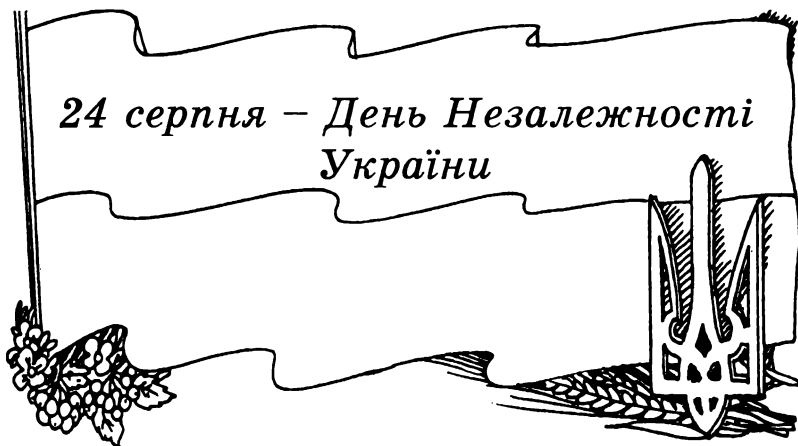
На це, сміючися, відповів Івасик:

– Карлсон був червонобоким великим яблуком!

Отак двоє сміялося на дереві, одне під деревом, і ніяк не могло отямитися, як це можна було переплутати Карлсона з яблуком.

А тоді Івасик із Карлсоном спустилися додола, і всі втрюх назбирали яблук, взяли горнятко меду, жмут жита й пшениці, і, як годиться, пішли до церкви. Бо ж саме так і робиться на Снаса.

Оляна Рута

УКРАЇНА

Наша славна Україна,
Наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
Ще миліша за наш край?

Володимир Самійленко

ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ

Любіть Україну
У сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її вічно живу і нову
І мову її солов'їну.

Володимир Сосюра

УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

28 серпня – Успення Божої Матері, одне з найбільших свят на честь Пресвятої Богородиці. В народі це свято називають ще Перша Пречиста.

Цього дня з такими словами звертаються до Діви Марії: «Під Твою милість прибігаємо, Богородице Діво, молитвами нашими в скорботах не погорди, але від бід ізбав нас, єдина чистая і благословенная».

МАТІНКА ІСУСА

У нас у городі зацвіли лелії –
З них усіх найкращу зірву
для Марії,
Бо вона Пречиста, повна благодаті,
Матінка Ісуса, твоя й моя мати.

Марія Завадівська

ЛЕЛІЯ

У невеличкій кімнаті лежить на ліжку слабій хлопчик. Лежить він, не спить, дивиться, широко розкривши оченята, на вікно, заслонене хустиною: хустина не зовсім заслонила вікно, збоку трохи видко шибку й видко, як падає смужка блакитного світла аж додолу...

– Павлусю, куди ти так дивишся? – спитала мама хлопчика, бо то ж мама сиділа й гляділа свого слабого синка.

– Та я дивлюся на ту смужку. Мамо, звідки вона? З чого вона? – сказав хлопчик.

– То місяць так світить, Павлусю, то світло, а заслонити вікно, то й не буде смужки. Може, заслонити? – сказала мама.

– Ні, не треба, – так гарно.

– Не дивись, Павлусю, краще засни, – ти ж слабенький, тобі треба заснути.

– Мамочко, я ще не хочу спати, мені так гаряче... Я не буду спати, краще ти мені казочку розкажи.

– Яку ж тобі, моя дитино, казочку розказати?

– А от ти колись мені розказувала про тих маленьких діточок, що то живуть у квітах, вони звуться ельфи: ти казала, що в кожній квіточці живе маленький ельф або ельфа, що вони щоначі виходять з квіток і грають, танцюють, співають. Мамо, а яка найстарша ельфа?

– Вона, Павлусю, зветься Лелія, бо живе у самій найкращій лелії в світі. В якій квітці ельф живе, то так і зветься, як та квітка.

– Мамочко, голубочко, – почав просити Павлусь, – розкажи мені щонебудь про тих ельфів, я так люблю, як ти про них розказуєш.

– Ні, Павлусю, вже пізно ті казки казати, нехай-но завтра вдень, а то тепер спати пора. Се казка довга, все одно тепер не скінчу, то ти все будеш думати про неї та й до світу не заснеш. От краще я заслоню від тебе свічку, то ти собі спатимеш, а завтра встанеш здоровенький, будемо тоді й казки казати і

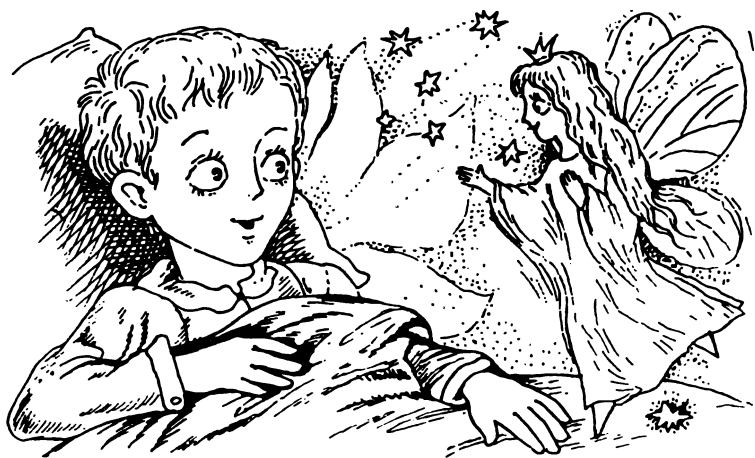
все гаразд буде. Спи, моє любе хлоп'ятко!

Мама заслонила свічку великою книжкою, щоб світло не падало Павлусеві в очі, поцілувала Павлуся, мовивши «добраніч», а сама сіла на крісло біля його ліжка з шиттям в руках і ждала, поки він засне. Але Павлусь не спав, він дивився, як мама шие. Голка все блись, блись... Тепер вже не так хутко.

Далі Павлусь почав знову дивитись на ту ясну смужку, що падала з вікна. Він все думав про мамині казки:

«Яка то шкода, що мама не хотіла казати мені казки. Тепер так нудно. Коли там ще я засну... А яка та Лелія? Чи така маленька, як усі ельфи? Мама каже, що ельфи такі, як метелички маленькі... Яка тая Лелія?» Павлусь дивився на смужку і все думав, думав, довго так...

І от здалося йому, що смужка та затремтіла, почала тремтіти, мовби хто заслонив її тінню. Павлусь підвівся трохи, глянув, – коли бачить, аж проти

нього стоїть якась постать, немов людська. Він спершу злякався трохи, потім же бачить, що то щось зовсім не страшне, — таке маленьке, немов якась дівчинка малесенька; от він і нічого, перестав боятися. Дивився на ту дівчинку, а вона така гарнесенька: очиці ясні, кучері довгі, сріблясті, сама в білій, прозорій шаті, на голівці малесенька золота корона, ще й крильцята має хороші та барвисті, як у метелика, так і міняться різними барвами, немов тая веселка. В рученятах у дівчинки довге стебло, квітка білої лелії, і пахне вона на всю хату. Павлусь глянув на дівчинку і зараз якось пізнав, що це

Лелія, – а він же так хотів її побачити.

– Ти Лелія? – спитав він у дівчинки.

– Так, я Лелія. Я чула, як ти про мене розпитував, от я й прийшла до тебе. Ти радий?

– Радий, дуже радий! – покликав Павлусь і простяг до неї обидві руки.

Лелія усміхнулась, та так любо, аж в хаті ясніше стало і місячна смужка порожевіла.

– Може, ти хочеш зо мною куди полетіти? – спитала у Павлуся Лелія.

– Як же я полечу? Хіба в мене є такі крила, як у тебе? – сказав Павлусь. – Я не вмю літати.

– Ну то я тебе візьму на руки.

– Ти, – ти ж така маленька, а я більший від тебе, я тяжкий.

– То нічого, – сказала Лелія і знову усміхнулась, потім торкнула Павлуся квіткою своєю, і раптом Павлусь почув, як він сам зробився квіткою, тільки не лелією, а рожевим маком. От Лелія взяла його в ручку, притулила до себе і швиденько вилетіла з хати в садок.

– Ну, Павлусю, куди ж ми полетимо? – спитала Лелія.

– Куди хочеш, – відповів Павлусь, бо він хоч і зробився квіткою, однак міг словами говорити.

– Понесу ж тебе он у той панський садок, що то на горі: там ростуть мої сестри, лелії, може, вони нам що цікавого розкажуть.

І Лелія знялась угору, швидко, швидко полинула, далі спустилась у панський великий сад. В саду стояв пишний палац, у деяких вікнах в палаці було світло: видно, пани ще не спали. Але в саду не було нікого. Лелія стала просто в квітнику, а там же то лелій білих – сила. Тихо-тихо так стоять і не хитаються.

– Ото сплять, – гукнула на них Лелія, – і не чують, що ми коло них. А вставайте лишень, ви, – і Лелія торкнула їх своєю квіткою.

Раптом всі лелії захитались і заговорили, з кожної квітки виглянуло бліденьке личко ельфа.

– Вибачай, сестрице, – забриніли вони, – якби ти знала, як ми пізно послули.

– А чого ви пізно засипляете? Хто ж вам спати не дає? – гнівно Лелія спитала.

– Ох, нам же нема спокою ні вдень, ні вночі. Ох, бідні ми квіти!

– Що вам таке? Чого ви бідкаєтесь?

– Та де ж нам не бідкатись! Удень нас полють, руками займають, листя обривають, а часом і віку збавляють, гострим ножом стинають, несуть нас у велику хату, у панську палату, поставлять у воду, гублять нашу вроду. Ох,

сестрице, скільки нас погинуло, любий світ покинуло... От було недавно свято, – скільки ж нас було потято!

– Бідні, бідні мої сестриці, – мовила журливо Лелія, і в очах слізоньки заблисли. – Що ж, мої любі, за те маєте вигоду, глядять вас, жалують, втішаються вами, поки ви в садочку – життя ваше красне.

– Ой, не красне воно, не красне, – життя наше нещасне. Скільки в садочку стояли, щастя-долі не знали... Темненької ночі ми, до сну охочі, головоньки схилимо біленькі – де візьметься панство вельможне, заможне, паничі й панянки молоденькі. Веселі співи гучні, музиченьки бучні не дають нам спати до півночі... Нащо нам вигода та така догода! Ми зовсім до неї не охочі...

Замовкли бідні лелії і низько посхилили свої білі головоньки.

Коли се одчинилися в палаці великі скляні двері, і вийшла молода панна, убрана в хорошу білу сукню.

Вона сіла на ганку і якось неохоче дивилася на той садок, залитий місячним сяйвом.

— Ах, як голова болить, — мовила вона сама до себе, — навіть по ночах спати не можу! А се все з нудів, я знаю. Де ж таки! Гину тут на безлюдді, в селі. Сиди цілий день, як заклята, нема з ким і слова мовити. Правда, увечері гості приїдять, але то такі гості!.. Вони вже мені обридли. Та мені тут все обридло: і садок, і сей дім, і квітки. Все у нас таке нецікаве, от хоч би й сі квітки. Хто ж видав, насадити таку силу сих лелій, та ще й білих! Якби хоч лелії які цікавіші — рожеві чи пасасті, а то... Вже білі лелії можна знайти у кожному міщанському, та навіть у хлопському садку. А пахнуть як, аж в голові морочиться, жодної делікатності нема в тих квітках. Піду звідси, а то ще гірше голова розболиться! — І панна пішла знов у палац, причинивши з досадою двері.

Лелії так стало шкода своїх погордованих сестриць.

– Шкода мені вас, дуже шкода, – мовила вона до них, – та що робити, коли я не маю сили перенести вас звідси куди-інде. Нічого я вам не пораджу, мої безталанні.

Лелія пройшла стиха біля всіх лелій, журливо дивлячись на них, коло крайнього кущика вона спинилась.

– А де ж моя сестра наймолодша? – спитала, показуючи на порожнє місце скраю.

На відповідь лелії знову забриніли: – Немає сестриці, немає – в іншому садочку процвітає. Віддала сестрицю нашу панна: випросила дівчина Мар'яна, за щиру свою роботу влітку випросила щонайменшу квітку. Немає сестриці, немає, – в іншому садочку процвітає.

– Треба буде її відвідати, як там вона в іншому садочку мається, – мовила Лелія і хотіла ще про щось розпитати, але Павлусь попросив летіти далі. Сказав, що йому тут невесело, – лелії засмутили своїми розповідями.

– Ну, то полинемо у велике місто,

гам, може, щось веселіше побачимо.

Лелія знялась вгору, і в одну мить Павлусь побачив велике місто, широкі вулиці, блискуче світло, розкішні крамниці, а на вулицях, – що того люду! Люди метушаться, – ті сюди, ті туди, аж в очах миготить! Павлусь і Лелія гихо полинули понад юрбою і придивлялись до крамниць, там-бо у вікнах було виставлено багато всякого дива, там і ляльки, там і цяцьки, там і ласощі різні, і золоті оздоби, і сукні коштовні, і книжки з малюнками... та де! Всього ані списати, ні переказати, що там було!

Лелія спинилась біля одної дуже великої крамниці, там в освіченому вікні стояло багато квітів. Хороші то були квіти! Яких тільки там не було, – всякі були, які лиш є на світі!

Були навіть такі, яких ніде не буває... Рожі, лелії усяких барв, конвалії, фіалки та ще якісь дивні, сріблясті й золотисті квіти, хто їх зна, як і звуться. І всі ці квіти у віночки звиті та в пучечки пов'язані, а деякі

так галузками порозкладені: та все такі розкішні та красні, аж сяють.

Павлусь аж руками сплеснув.

— Ох, які ж красні квітки. Я таких ще й не бачив.

— А от я тобі покажу, коли хочеш, де їх роблять, — і Лелія знялася вгору з Павлусем, аж на четвертий поверх тої ж таки самої кам'яниці. Павлусь глянув, бачить, — якась кімната з голими стінами, брудними, серед хати довгий стіл, нічим не накритий, а на столі купа різних шматок, дротів, бавовни, ниток, стоять слоїки з клеєм, в них повстромлювані квачики, в мисочках розпроваджені фарби різні, позолота, і всього того так багато, всюди такий нелад! За столом, на лавках сидять дівчата, убрані поміському, але надто вбого, запнуті брудними хвартушками; кожна дівчина має ножички і багато маленьких щипців, колодочок, лещаток; перед кожною дівчиною лежить купа отого шмаття та дріб'язку.

Одні дівчата витискають гострою

машинкою листя та пелюсточки, другі вправляють дроти в те листя, треті фарбують, четверті крохмалять, завивають та розправляють, п'яті роблять серединки з бавовни та ниток, а останні вже клеять пелюсточки докупи і роблять з них квітку, востаннє підмальовують, поправляють, закручують – і квітка готова.

Дівчата роблять мовчки, хутко, не одриваючись од роботи. Вони не уважають, що кругом такий бруд і нелад, руки в них забруднені фарбою та клеєм, – їм нема часу на то уважати, вони звикли до сеї роботи. Вони не уважають, що важко потюмили, поблідли від сидні в душній хаті за марудною роботою, що в хаті тхне фарбою та клеєм, аж дихати важко, їм нема часу на це уважати. Аби робота йшла хутко, аби їм більше зробити, – бо яка робота, така й плата! Та якби ж так, а то плата ще й менша від роботи. А он біля дівчат походжає найстарша робітниця, вона наставлена, щоб глядіти, аби хто чого не зіпсував чи не вкрав, аби робота

йшла сквапно та справно, – треба статкувати.

В кінці стола дві дівчини, схилившись над роботою, стиха розмовляють, бо найстарша далеко, не почує.

– Ой, серце Катрусю, – говорить одна, вправляючи дріт в зелений листок, – ой, як мені хочеться їсти, – просто аж руки трясуться! То ж то від самісінького ранку нічого не їла! Прийшла я сьогодні пізно на роботу, – і сама не знаю, як се я так спізнилась! Та от, мене не пустили обідати, та ще й кажуть, що не заплатять за сей день нічого. Нащо, мовляв, спізнюєшся! Ой, біда, та й годі...

– Правда, що біда, – відповіла друга дівчина, – а от я, то вже ніколи не спізнюся на роботу, хіба що вже... Ой, мені лишенько! – скрикнула раптом і оглянулась на той куток хати, де була найстарша.

– Що тобі, Катрусю? – запитала товаришка.

– Цить, цить, а то ще почує. Ой лихо, що я наробила! Та я ж миску з

фарбою перекинула, скільки шмаття поплямила! Що ж мені тепер буде? Пропала моя плата. Мовчи, серденько, нікому не кажи, може, воно так минеться!

Але найстарша побачила, що там в кінці стола щось не гаразд, і вже біжить до дівчат.

– А що тут уже накоїли? Га!.. – гукнула вона, та так грізно та голосно, що Павлусь аж затремтів.

– Ой, Леліє, – скрикнув він, – неси мене звідси, я не хочу тут бути. Тут погано, бридко, страшно.

Лелія миттю спустилась на землю.

– Може, хочеш знов на квітки подивитися, на ті, що у вікні виставлені? – спитала вона.

– Ні, ні, не хочу, я зовсім тут не хочу бути, в цьому місті, не треба мені цих бридких квіток, я хочу додому, до мами!

– Ну добре, додому, то й додому, а от тільки я ще хотіла би полинати до своєї молодшої сестриці, що росте у селянки в садочку, – як-то вона там мається!

– Мені, Леліє, вже не хотілось би нікуди летіти, але, як вже ти так хочеш... Тільки не будьмо там довго!

– Ні, ми туди ненадовго.

Лелія полинула швидко, швидко. Павлусь бачив, як миготіло світло по вулицях міських у нього під ногами, як поспішались та метушилась юрба людей... Хвилиночка – мить – і вже зникло місто.

Здається, хутко летіли, однак Павлусь побачив, що вже день займається і світло рожеве ранньої зорі бореться з блакитним світлом місяця. Лелія тихо спускається додолу біля якоїсь маленької, низенької похилої хатинки. А се ж хатина знайомої дівчини Мар'яни, – Павлусь зараз пізнав. Се ж його рідне село, а дівчина – їх сусідка. Павлусь не раз у неї бував. Он і грядочка з квітками – така малесенька, а чого там тільки нема: і чорнобривці, і тоя, і любисток, і рута, й канупер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі кущик невеличкий, та все те барвінком хрещатим обплетено. Посередині росте біла

лелія. Видко, що господиня за лелію дбає, – обполола чистенько, ще й прутиками обтикала для захисту. А лелія ж то розцвілася, – напрочуд! Онде ж і господиня сама, вона походить поміж квітками, Мар'яна-дівчина, а за нею ходить її братик, білоголовий хлопчина, і носить збан з водою, Мар'яна показує йому, де поливати, а він поливає. Могла би вона й сама тее зробити, та знає, яка то утіха для малого брата, коли вона дозволить йому помагати.

– Слухай, Івасю, – озвалася Мар'яна до брата, – ти ж добре полий оцю білу квітку. Вона зветься лелія – знаєш? Її

треба добре поливати, бо вона недавно пересаджена, то треба, щоби прийнялась. Та тільки ти помалу, щоби не зломив часом. Або дай, краще я сама поллю!

Івась не хотів було дати збанка, але Мар'яна таки полила сама свою дорогу квітку.

— А правда, Івасику, чи моя лелія хороше пахне? Правда, хороше?

— А невже ж ні! — мовив хлопчик, нахилиючись обережно над квіткою, — вона краще пахне за всі квітки.

— Ото ж то, — втішно сказала Мар'яна, — отже слухай, Івасику, я от зараз піду на роботу, як поснідаємо, а ти тут наглядай, щоби кури в квітках не греблися та щоби хлопці часом не зламали моєї лелії. Будеш глядіти?

— Буду.

— Ну, то добре ж, як будеш глядіти, то я тобі яке пуделочко або цукру від панів принесу, а як не глядітимеш, то буду гніватися на тебе, бо ти знаєш, яка то квітка! Як цю зломлять, то де я другу дістану?

– Добре, добре, буду глядіти.

Мар'яна з братом, розмовляючи, пішли в хату снідати. Тоді Лелія з Павлусем приступили до білої лелії.

– Здорова, люба сестрице Леліє, – забриніла вона, вгледівши їх, де ти літала, де ти бувала? Чи моїх сестричок не видала?

– Видала, видала і про тебе розпитала.

– Як же вони маються, мої сестриці, мої любі жалібниці? Чи згадують про сестру молоденьку, про лелію біленьку?

– Згадують, згадують, щодня плачуть по тобі.

– Нехай же не плачуть, нехай не ридають, тільки нехай добрим словом спогадають. Я ж тут маю таку вигоду, як ще не мала зроду. Що мені в дівчини краще, ніж у княгині, мені в цій квітниці краще, ніж цариці, – красую, пишаю, лишенька не знаю! Моя люба Мар'яночка краща мені, як сестричка, – як на неї подивлюся, мов до сонечка всміхнуся. А дівчинонька Мар'яна щовечора і щорана мене підливає, поле, доглядає.

Ще сонце не сходить, а вже моя господиня з хати виходить. Вийде, моє серце, ухопить відерце, біжить до криниці, набере водиці, щоби було чим поливати квіточки в квітниці. Як нас поливає, то кожного ранку співає веснянку:

*А в тому саду чисто, метяно,
ще й хрещатим барвіночком
дрібно плетяно.*

Бринить голосочок, як срібний дзвіночок, по садочку лунає, та вже й соловейко, що співа раненько, так співати не здолає! Пісня до роботи додає охоти, а Мар'яні вдень не до гуляння, — на роботі з ранку до смеркання.

На чужому полі ніжки натомила, на чужій роботі ручки натрудила, на чужих городах цілий день полола, бур'яном колючим руки поколола. Ой тож натомилась, як прийшла додому, то аж похилилась. Стала приступать їй до серця досада...

Глянула на мене: «Ти ж моя відрада!

Ой, ти ж моя мила, лелієчко біла, як же цвітеш пишно, як я подивлюся, так мені з тебе втішно! Я ж то тебе, квіточко мила, за свою працю заслужила, на свою долю посадила, – рости ж, леліє, розкішна, красна, щоб була моя доленька щасна».

Лелія слухала та всміхалася радісно, так-то вже вона раділа, що її сестриця така щаслива і така мила своїй господині.

Приступила вона до сестри, торкнула її своєю квіткою, що мала в руках, і промовила:

– Рости ж, леліє, розкішна, красна, щоби була доля щасна!

Раптом та молоденька лелія виросла висока, висока, квітки на ній дивно розцвіталися і спалахнули світлом сріблясто-рожевим, на листі засвітилася діамантова роса і різними барвами замиготіла, заграла і зникла.

Павлусь глянув аж він у своїй кімнатці, лежить на ліжку.

– Леліє! – скрикнув він. – Я ще не

хочу додому, я хочу знову у той садочок, неси мене!

Лелія стояла перед ним рожева, мов хмарка на сході сонця.

– Ні, любий, – мовила, – нехай іншим разом, на сей раз досить, мені ніколи, ще маю багато роботи. Он вже день. Прощай, будь здоров!

Лелія торкнула квіткою, потім нахилилася, поцілувала, кивнула голівкою і зникла. Павлусь простяг до неї руки, хотів голосно гукнути і... прокинувся.

Дивиться, аж сонячний теплий промінь палає просто йому в очі, а над ним стоїть його мама і цілує його в чоло, промовляючи: «А, ти вже встав, прокинувся! Моя люба дитино. Ну, як же маєшся?»

– Добре! – відповів Павлусь, обнімаючи її, – зовсім добре... А знаєш, мамочко, який мені гарний сон приснився? Мені снилася Лелія.

Леся Українка

ІЗ ТРАВИЦІ-РОСЯНИЦІ

Із травиці-росяниці
Через бережок
Стрибнув коник у пшеницю,
Стрибнув – і замовк...
Там позбирано покоси –
Літечку кінець...
Перестрибнув з літа в осінь
Коник-стрибунець.

Петро Засенко

ЩЕДРА ОСІНЬ

Коли вона загляне в сад –
Наллється соком виноград,
І різні яблука ранет
Солодкі стануть, наче мед.

Коли огляне баштани –
Надмуться гордо кавуни
І запишається в хустках
Товста капуста на грядках.

Як помандрує по гаях
З чарівним пензлем у руках –
Все розмалює на путі,
Берези стануть золоті!

І ми її уклінно просим:
– Заходь у гості, щедра осінь!

Інна Кульська

ЯК ПОЧИНАЄТЬСЯ ОСІНЬ

Осінь – це дочка Діда Мороза. Старша дочка, бо є ще в нього молодша доня – Весна. В Осені коси завітчані пшеничними колосками й червоними ягідками калини. Ходить Осінь лугами, берегами. Де зітхне, там холодом вієне.

Любить Осінь ночами сидіти на березі ставка. А вранці над водою підіймається сивий туман і довго не розходиться. Оце й починається Осінь.

Бояться Осені пташки. Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться. А журавлі піднімаються високо в небо й тривожно курличуть.

Любить Осінь заходити у садки.
Доторкнеться до яблуні – яблука
жовтіють. А дятли радіють, зустрівшись із Осінню: голосно щебечуть, перелітають із місця на місце, шукають поживи на деревах.

Сьогодні теплий, сонячний день. Низько стоїть сонце – світить, але не дуже гріє. Сіла старша донька Діда Мороза під стогом сіна, розплітає косу, гріється. Співає пісню про срібні павутинки.

Василь Сухомлинський

ЗАГАДКА

Невидимка ходить в гаї,
Всі дерева роздягає.

Олесь Донченко. Скрипка

Леся Українка. Лелія

1 Вересня – День знань

ВЕРЕСЕНЬ

Ходять хмари в небі синім.
Місяць Вересень прийшов.
Сповнивсь вереском пташиним
Тихий затишок дібров.
Позлітавшись у зграї,
Різне птаство молоде
В крилах сили набирає
І відльоту в вирій жде.
Бо пташки дзвінкоголосі
Знають – літа вже нема.
Хоч і тепло ще, та осінь
Вже підходить крадькома.
І набравшись сил за літо,
Галасливі, як пташки,
Знов ідуть до школи діти
І сідають за книжки.

Наталя Забіла

АНДРІЙКО-ШКОЛЯРИК

Андрійко наш уже школярник:
Іде з портфеликом в руці,
А в ньому зошити й букварик,
Пенал, і ручка, й олівці.

Наталя Забіла

ЗАГАДКА

Чистенькі віконця
Сміються до сонця.
Діточки довкола.
Наша любя...

Марійка Підгірянка

БРАТИ КОТИГОРОШКИ КЛЮЧ ВІД ШКОЛИ

Наші друзі сумували. Карлсонові вже настав час летіти додому. Але він хотів ще побачити школу, в яку ходитиме Івасик. Так цікаво – і чому це тільки школярі мають канікули, а не школярі не мають?

Зранку першого вересня Івасик складав у портфель зошити, чепурився. А Карлсон – і собі.

– Але ж, Карлсоне, ти йдеш не вчитися, – казав Івасик.

– Дарма що я йду не вчитися, зате я йду дивитися – і то вперше.

І Карлсон повинен бути як учень, до того ж як найкращий у світі учень. Хоч на один день.

Гусеня ішло до школи для гусенят, а Івасик ішов до школи для хлопчиків та дівчаток.

Карлсон з Івасиком зібралися й рушили в дорогу. Ішли вони, йшли...

– Івасику, щось ми дуже довго йдемо. Часом не заблукали? – непокоївся Карлсон.

– Еге ж, щось дуже дивно. Б'юсь об заклад, що ще вчора школа стояла тут.

Карлсон з Івасиком зустріли діток, які були чи то засмучені, чи то перелякані.

– Школа зникла, – мовили вони.

– О! – вигукнув Карлсон. – Ледве найкращий у світі учень збереться сходити на один день до школи, як школа зникає невідомо куди.

– Школу зачаровано, – сумно сказали діти. – Прилітала зла чаклунка й таке ось наробила. Їй дуже хотілося зробити якусь капость. А ми ж так скучили за школою.

– Що ж тепер робити?

– Треба піти до доброї чарівниці, – сказав хтось із дітей.

– Еге ж, – підтримав Карлсон. – Нумо, учні й учениці, всі ходім до чарівниці.

Добра чарівниця вислухала пригоду та й каже:

– О, це складна справа. Перш ви повинні хотіти, щоб школа справді повернулася...

– Ми ду-у-уже хочемо! – загукали діти й Карлсон разом із ними.

– Отож, – вела далі добра чарівниця, – щось мені підказує, що вам треба піти до найстарішого тут дерева й послухати, що воно шепоче. Дерево загадає вам загадку і, якщо ви її не відгадаєте, школу вам не повернути ніколи. Тож пильнуйте! А як відгадаєте дерево виповість вам усю таємницю, де і як шукати школу. Ідіть і хай вам щастить.

Діти пішли до найстарішого дерева – до дуба Данила, що ріс у гаю. Івасик мовив:

– Дубе Даниле, ми прийшли до тебе, аби ти допоміг нам повернути нашу школу.

Старий дуб озвався:

– Спершу маєте відгадати загадку. Слухайте: кругле, а не кавун, крутиться, а не колесо, має моря і сушу, а не земля... Що воно таке?

– Глобус! – вигукнув Карлсон.

– Ти диви, знає. Може, в нашу школу ходитимеш? – сказав один хлопчик.

– Я ж багато літаю, згори все бачу – то й знаю. Але піду я до своєї школи, дома, на своїй батьківщині.

Дуб зрадів за діток і мовив:

– Що ж, ви відгадали загадку, молодці! А тепер мотайте собі на вус: зла чарівниця зачаклувала школу, поклавши ключа від неї на вершечок он тієї високої телевізійної щогли. Все просто, лиш треба дістати його там. А учні, мабуть, дometикують, як це зробити.

Діти подякували дубові й рушили до телевізійної щогли. Стали під нею, попіднімали голови, аж шапки поспадали – така височенна та щогла, й залізти на неї – дзуськи!

Аж тут озвався Карлсон:

— Але ж я вмію літати. Я полечу й дістану вам ключа!

Всі зраділи. Карлсон покрутив гудзика на животі, моторчик зафурчав, загудів. Карлсон знявся в повітря, підлетів аж до вершечка тієї щогли, трішки покружляв навколо, а тоді простягнув руку, взяв ключа, якого дітям знизу навіть не було видно, і мовив сам ніби до себе:

— Як я хочу, щоб повернулася школа! Я полечу додому й знатиму, що Івасик та інші діти ходять до школи, за якою скучили за літо.

І кинув діткам ключ:

— Гей, ловіть!..

І тут вродилася школа! Ще краща, ніж була. Діти раділи, радів Івасик. Усі дякували Карлсонові. А Карлсон на те лиш сказав:

— Аякже, я найкращий у світі визволитель шкіл від злих чаклунок. А тепер мені пора. Я обіцяв мамі прилетіти сьогодні додому на вечерю.

Оляна Рута

НІЧОМУ НЕ НАВЧИЛИ

Маленький хлопчик вперше пішов до школи.

– Ну, і чому ж тебе, синку, навчили?

– Нічому, – зітхнув першокласник. – Звеліли завтра знову прийти.

ХИТРИЙ ІВАСЬ

– Івасю, ти такий великий, а примушуєш маленького Петрика нести свій і твій портфель.

– Це я вчу його допомагати старшим.

НЕ ПІДУ ДО ШКОЛИ

– Не піду до школи! – заявив хлопчик батькам після першого дня навчання. – Ні читати, ні писати я не вмію, а розмовляти мені не дозволяють.

НЕМА В ЧИТАНЦІ

Другокласницю Галинку

Присоромив тато:

– Ти читаєш дуже мало.

Бігаєш багато.

Будь такою, як Микола,

Подивися лише:

Завжди вчиться на відмінно

І ще й вірші пише.

– Це не правда, – каже Галя,

– Не хваліть дарма:

Його вірша ні одного

В читанці нема.

Василь Домчин

ОДНАКОВО ДУМАЮТЬ

– Як ти гадаєш, Павлику, є люди, які думають зовсім однаково?

– Звичайно, є! От хоча б у нашому класі Микола і Семен. Адже їхні контрольні роботи подібні одна до одної, як дві краплі води.

ТИША

Тихо-тихо восени.
Мовчки мріють ясени,
А під їхні мідні шати
Постелились трави спати.
І безмовну колискову
Заспівали зорі знову.

Ганна Черинь

НЕБЕСНА МАТЕМАТИКА

Рахували діточки
В небі довго зірочки,
А тепер відняти треба
Зірочки, що впали з неба.

Василь Домчин

НЕПОВНИЙ МІСЯЦЬ

— Тату, тату, подивися, —
Гукає синочок, —
Он у небі хтось надрівав
Місяця шматочок.

Василь Домчин

ЗАГАДКИ

Поле не міряне, вівці не лічені, пастух
рогатий.

Один пастух тисячі овець пасе.

ОСІННЯ ПОРА

Сонечко з-за хмари прогляда.
Каштанятко випало з гнізда.
Став малий лелека на крило.
Білка наїдки ховає у дупло.
Вітерець, неначе кошени,
За листком по вулиці ганя.

Олександр Богемський

ЛИСТЯ

З листя золотого ми вінки сплітали,
Листок до листочка гарно добирали:
Липове – жовтеньке, з клена –
червоненьке,
З білої берези листячко кругленьке.

Ніна Бурик

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Лягає горілиць опалий лист – на теплу зиму і добрий урожай наступного року.

Опало листя з верхів'їв дерев – на ранню зиму.

ВІДЛІТАЮТЬ ЖУРАВЛІ

У золоті осінні дні відлітають у вирій журавлі. Через ліси, через поля, через гомінкі міста летять вони високо в небі.

У глухому лісі, край болота, сіли на ніч відпочити.

Незабаром зійде над рікою і лісом веселе сонце. Все тоді засяє в осінньому земному лісі. Високо піднімуться журавлі. З високого ясного неба чуємо ми їхні прощальні голоси.

— До побачення, до побачення, журавлики! До радісної зустрічі навесні!

За Іваном Соколовим-Микитовим

ЖУРАВЛІ

Знялися в небо журавлі,
Кружляли, довго не летіли, —
Немовби кидать не хотіли
Своєї рідної землі.

Валентин Бичко

РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Народження Пречистої Діви Марії святкуємо 21 вересня. У народі це свято називають ще Другою Пречистою.

«Народження Твоє, Богородице Діво, провістило радість всьому світові, з Тебе-бо засяяло Сонце Правди – Христос, Бог наш, що, знищивши прокляття, дав благословення; подолавши смерть, дарував нам вічне життя», – співається в цей день на богослужінні.

В НАЗАРЕТІ ЗАЦВІЛА ЛІЛІЯ

В Назареті зацвіла лілія,
То на світ родилася Марія!
Діва прекрасна, мов зоря ясна,
Як ся з'явила, всіх звеселила
На землі.

ВОСЕНИ

Як проходить Пресвітла Пречиста,
Шелестить позолочене листя.
І пряде, і пряде без упину
Срібний шовк – дорогу павутину.

Усміхається сонце осіннє,
Мерехтить поміж листом проміння.
І летить понад стерні, над полем
Павутиння ласкаве поволі.

Як проходить Пресвітла Пречиста,
Горобина їй сипле намисто.
Україною йде в кожну осінь
З веретеном Предобра і досі.

Леся Храплива-Щур

ПАВУТИНКИ

Павутиння понад гаєм –
Літо бабине літає.
І в бабусі з-під косинки
Виглядають павутинки.

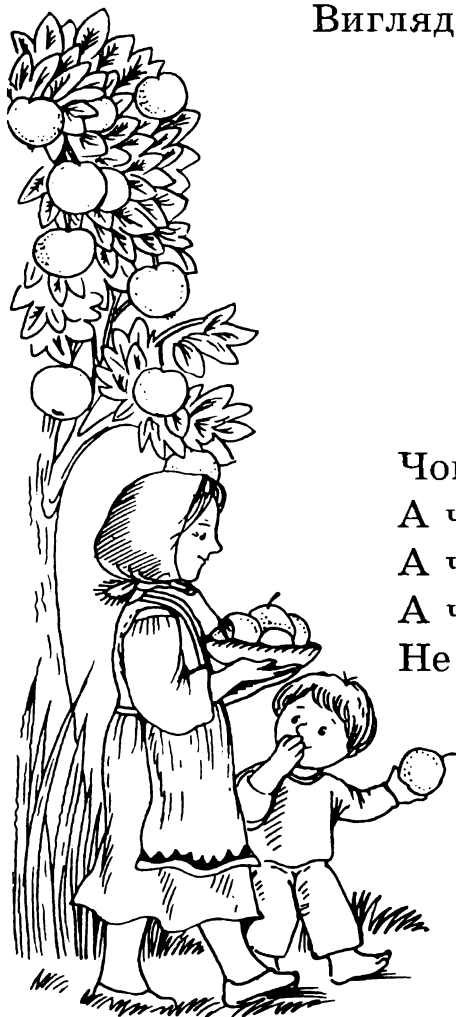
Петро Король

ЧОМУ ЛІТО БАБИНЕ?

Чому літо – бабине?
А чому не мамине?
А чому не татове?
А чому не дідове?
Не збагну, не відаю.

Петро Король

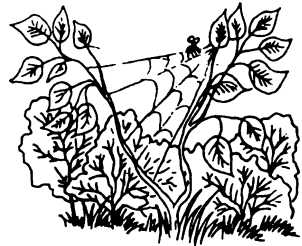
ПАВУЧОК ІЗ БАБИНОГО ЛІТА

Уривок

У середині вересня стоять сонячні, теплі дні. Та пора називається бабиним літом. А чому бабиним? Може, тому, що яке вже там літо восени. Кілька днів лише, а далі знову – осінь...

Але як би там не було, та завжди на честь бабиного літа павучки-ткачики влаштовують повітряний парад. До того вони прядуть легеньку сріблясту павутину, натягують її між сосновими гілками чи між високими бадиллинами на лісовій галявині, тобто на аеродромі. І як тільки повіє лагідний теплий вітер, злипають у повітря тисячі павутин, а на кожній павучок-льотчик, плавно летять вони в голубому небі, одна за одною, одна над одною, немовби несуть із собою те бабине літо.

Василь Чухліб

ЧОМ НЕ ГРАЄШ, ЦВІРКУНЕ?

– Чом не граєш, цвіркуне?

Чи постарів, джигуне?

Чи порвалися струни?

А чи стерся смичок?

– Ні, я грати раденький,

Бо іще молоденький.

Та прокинувся раненько –

А від мене за крок

Осінь з вітром блукала,

Враз на пагорбку стала,

Веретено дістала

І мерщій намотала

Промінці у клубок.

А вони ж – мої струни...

– Будеш грати, джигуне,

Літо прийде, цвіркуне,

І сплете нові струни,

Бережи свій смичок.

Аркадій Музичук

ЯК БЕРІЗКА ЛИСТЯ РОЗДАРОВУВАЛА

Позолотила осінь Берізку. Заблищала вона, засяяла. Хто не пройде, кожен берізкою замилується.

– От би мені таке вбрання, як сонечко, – сказала Мурашка, дивлячись на її жовте листя.

– Візьми, будь ласка, – відповіла Берізка і скинула один листочок.

Зраділа Мурашка, схопила листочок, до мурашника потягнула.

– Якби до мого капелюха таку золоту пір'інку, – позаздрив гриб Підберезник.

– Візьми собі золоту пір'інку, – скинула Берізка ще один листочок.

Приліпив його Підберезник до капелюха, стоїть і не дихає від щастя.

– І мені листячка золотого трохи, – попрохав Їжак.

Гойднула гілками Берізка, жменю листочків на землю скинула. Покачався на них Їжак, начепив листя на колючки і золотою кулькою додому покотився...

Ірина Прокопенко

ОСІННІ ТАНЦІ

Вітер взяв сопілку в руки:

– Ду-ду-ду!

Хто зі мною потанцює

У саду?

Захиталися жоржини:

– Може, й ми!

Тільки ти нас над землею

Підійми!

– Шкода часу, – вітер каже, –

Підіймать!

Видно, вам не доведеться

Танцювать!

Тут як зірвуться листочки

Із дубка,

Із вербички, і з берези,

І з кленка, –

Хто червоний, хто жовтавий,

Хто рудий,

А хто трішечки зелений –

Молодий.

Як закрутяться у танці
Угорі!
І низенько над землею,
У дворі.

Вітер кинувся за ними:
– Ой, ду-ду!
От хто вміє танцювати
До ладу!

Катерина Перелісна

КАЛИНА

Джмелик з ляку
Очманів:
– Це куди я
Залетів?!
Всенька у вогні
Долина...
Та й почув:
– Це я – калина!
Це червоні
Намистинки
Так горять,
Немов жаринки.

Марія Пономаренко

День Вчителя

Люби вчителя, як батька, і ніде не лишайся з більшим задоволенням, ніж під його опікою.

Ян Коменський

Учителем школа стоїть...

Іван Франко

...Вчитель для нас найдорожче і найсвятіше слово.

Максим Рильський

ГОЛОС УЧИТЕЛЯ

Співають у гаї пташки
Чи річка шумує –
Я голос учителя чую
І слухаю залюбки.
У нім оживає наш гай
І мова струмує...
Я голос учителя чую –
То промовляє мій край.

Микола Бук

СВЯТА ЗАСТУПНИЦЯ

В Україні святкування Святої Покрови поширилося вже з XI ст. й відзначається щороку 14 жовтня як одне з найважливіших осінніх свят.

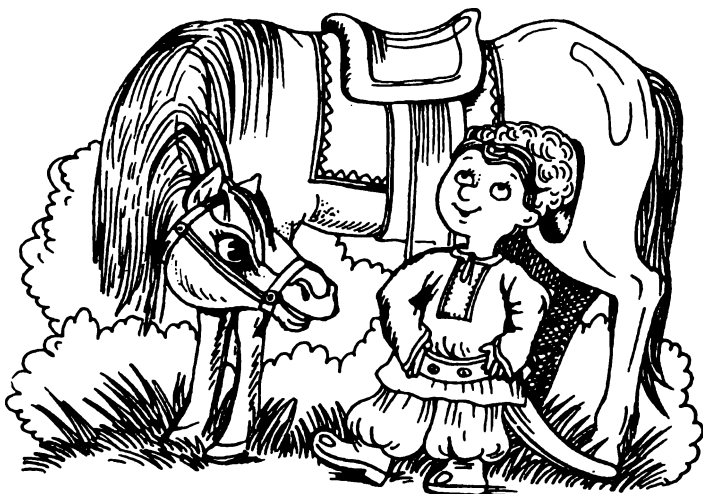
СВЯТО ПОКРОВИ

Світ у сляві, не впізнати
Саду і городу:
То Покрова – світле свято
Нашого народу.
То Покрова землю вкрила
Щедрими плодами,
Розпростерла ніжні крила,
Стала понад нами.
То – Покрова-заступниця

ЗАПОРОЗЬКИЙ КОЗАК

Що би хто не звелів,
Що би хто не казав,
Я сьогодні таки
Запорозький козак.
Хоч не сіється вус,
Хоч на зріст я малий –
Українські шляхи
В Січ мене завели.
В мене коник – баский,
В мене пісня – дзвінка,
Я із славних отих
Кошового Сірка.

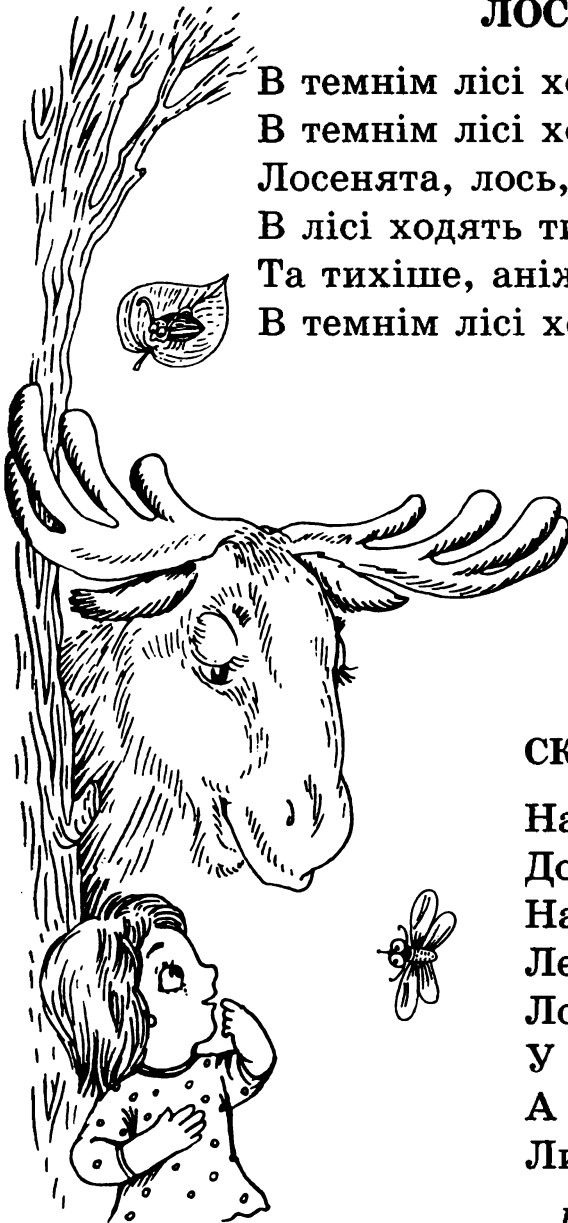
Йосип Струцюк

ЛОСІ

В темнім лісі ходить осінь.
В темнім лісі ходять лосі.
Лосенята, лось, лосиха
В лісі ходять тихо-тихо.
Та тихіше, аніж лосі,
В темнім лісі ходить осінь.

Євген Гуцало

СКОРОМОВКА

На узліссі
Довелося
Наполохать
Лесі лося.
Лось –
У ліс.
А з лісу –
Лис.

Грицько Бойко

ГОРОБИНА

Хто в хустині червоненькій
Став у лісі між дубів?
Може, дівчинка маленька
Назбирать прийшла грибів?

Ні, не дівчинка там стала, —
Горобина вироста,
Ту хустину гаптувала
Щедра осінь золота.

Марія Познанська

ЛІЩИНА

Вже ліщина на горбочку
Поскидала всі листочки.
Білці віддала горішки,
Щоб поласувала трішки.

Марія Пономаренко

ЗАГАДКА

Сам маленький, а шуба дерев'яна.

КАЗОЧКА ПРО БІЛОЧКУ- МАНДРІВНИЧКУ

Маленька білочка народилася в кінці літа. Вона була зовсім голенька й сліпа.

— Це нічого, — сказала мати-білка її старшим братам і сестрам, що зневажливо подивились на неї, — ви теж були колись такі, а тепер бачите, які у вас пухнасті хвостики і вушка з китичками.

І справді, маленька білочка за кілька день вкрилася м'якою пухнастою шерстю, а незабаром розплющила й свої горіхові очі, — вони й завбільшки були, як маленький горішок, і кольору такого.

Але як тільки подивилася — очі стали одразу, як великий горіх, бо навколо було дуже цікаво і все хотілося швидше побачити.

Вона висунула гостру цікаву мордочку з гнізда, повела вушками і спитала:

– А що то таке?

– То стара ялина, ми будемо там жити взимку. То хороша стара ялина, на ній багато смачних шишок і велике дупло для нашої квартири.

– А то що?

– А то стрибають пташки... Вони, правда, дуже балакучі, особливо вранці та ввечері, але шкоди нам не роблять.

А он, бачиш, скрадається поміж деревами? Отого звіра бережись, то стара лисиця, вона хитріша за всіх у лісі і може тебе з'їсти. Та в тебе скоро виросте хвостик і лапки зміцніють, я навчу тебе стрибати по верхах дерев, і тебе ніхто не спіймає.

Маленька білочка з заздністю дивилася на своїх старших братів і сестер, що стрибали по зелених ялинах, їх ніби вітер перекидав з ялини на ялину. Вони могли стрибати по всьому лісі. Правда, вони приносили маленькій сестричці червоних ягід, білих грибків і горішків, та всі дуже хвастилися, що вони вже великі.

«Хоч би мені швидше навчитись стрибати та бігати, – думала маленька білочка, – я б їх усіх випередила й забігла б найдалі».

Та от вже і в неї зміцніли лапки, хвостик став пухнастий і вже ним можна було махати над мордочкою, як віялом. А над вушками вирости маленькі китички, вузькі й гострі, зовсім як щіточки на дитячих пензликах. Мати почала вчити її лазити й стрибати.

– Це добре, що піросла маленька білочка, – сказала мати-білка, – нам тепер багато роботи, і ти теж допомагатимеш нам. Треба користуватися гарною годиною й зробити запаси на зиму. Тільки ти, білочко, не забігай далеко. Далі дуба і ялини не ходи!

Щодня тепер уся родина розбігалася по лісі і зносила до дупла старої ялини горішки, гриби, шишки.

...Коли вперше вирушила маленька білочка на оглядини лісу, був чудовий ранок. Ліс стояв мальовничий, барвистий. Жовте, червоне, руде листя завітчувало дерева, і одне дерево красувалося перед іншим. Були це перші

осінні дні. Небо було синє-синє, і в повітрі літало серпанкове тонесеньке павутиння. Ткали його павуки, а воно, легеньке, від найлегшого подиху вітру рвалося й летіло та блищало на сонці, як срібло.

«Я пострибаю далеко-далеко, – подумала маленька білочка. – Хіба цікаво стрибати навколо старої ялини й дуба?»

Вона все тут знала і вже стільки разів чула, як мурмоче старий дуб, як вітер шарудить його листям, а ялина тільки ледь-ледь похитує волохатими вітами.

От білочка і пострибала. Назустріч їй летіли барвисті балакучі пташки, стрівалася різна комашня. Всі були заклопотані, поспішали так, як і вона.

– Ой, яке грибне місце! – скрикнула білочка, побачивши зелену галявину та багато-багато різних грибів.

Вона кинулася збирати їх.

– С-ш-ш-ш, – раптом чує вона страшне сичання і бачить, як до неї повзе довга, покручена, тонка й слизька деревина, тільки без гілля і без

листя. То була гадюка. Білочка про гадюк нічого не знала, але злякалася, бо ніколи не бачила, щоб дерева повзали.

Вона прожогом кинулася вгору.

«Краще додому побігти», – подумала білочка і пострибала назад, але перед нею відкривалися все нові й нові незнайомі місця. Вона переплутала верхи дерев, по яких стрибала, і... заблукала.

– Дук! Дук! – закричала вона, але ніхто – ні мама, ні тато, ні сестри – не почули її. Вона ж була далеко.

А вже вечоріло. Внизу шмигнув сполоханий сірий зайчик, прищуливши вуха.

– Зайчику! – гукнула вона, – чи ти не знаєш, як пройти до старої ялини?

Зайчик на мить зупинився.

– До старої ялини? До якої? Хіба тут мало старих ялин у ліс? Ні, не знаю. А ти краще сиди нагорі, бо зараз тут бігає хитра руда лисиця і одноокий вовк вийшов на прогулянку.

І лисиця, і вовк – це було дуже страшно. Краще вже переночувати тут, а вранці побігти шукати рідну ялину.

тремтливої осики. Але дупло було маленьке, незатишне, часто вночі дощ мочив білочку до кісток. Білочка дуже сумувала. Вона розпитувала всіх, як їй переправитися на той бік ставка і знайти стару ялину.

– Я б перенесла тебе на крилах, – сказала якась лагідна пташка, – але боюся, що ти зломиш їх, а мені ж треба на них далеко летіти.

– Я б повів тебе околицями, – сказав розважливий кріт, – але мені ніколи, я поспішаю збудувати нове приміщення на зиму під землею.

– Я б взагалі радив тобі не хвилюватися даремно, – зауважив хазяїновитий їжак, – а краще подбати про зиму. Можливо, ти й не знайдеш своїх, і собі нічого не влаштуєш, от і замерзнеш, коли прийдуть морози.

– Я не хочу жити сама! Мені так сумно! – зітхнула білочка.

– Ну, то йди до мене, сказав їжак, – тільки, звичайно, роби все, що я скажу. От зараз я теж лаштую приміщення на зиму. Ходім я тобі покажу, як це робити.

Вони підійшли під велике дерево, де нападало багато листя, їжак почав качатися у листі, і листя понасідало йому на голки. Це була дуже кумедна картина. Листя стирчало на всі боки, і здавалося, що купа листя суне стежкою. Білочка не стрималася і розсміялась.

– Що ж тут смішного? – розсердився їжак, наколюй і ти листя.

Та білочка як не качалася, листя до неї не приставало. Їжак розсердився і прогнав її.

Білочка боялася відходити від своєї осики. Вона ж ще була маленька й дурненька і могла знову заблудитися. Та в осиці жила не тільки вона, туди

під кору поналазили жуки, черв'яки, різна комашня, щоб там перезимувати. Що ж було робити? Довелося їй трохи заpastися хоч чим-небудь на зиму. Вона принесла горішків, шишок, сухих ягід.

А дні минали. Короткі дні, а ночі довгі-довгі і вже холодні. Вітер дув сердитіше, дощ мочив частіше – і раптом згори почало падати щось біле, пухке й холодне.

– Сніг! Сніг! – зацвірінчали снігурі.

Маленька білочка лежала, зіщулившись, у дуплі. Вона зовсім замерзала. Раптом у дупло просунулась чиясь біла вухата голівка.

– Здрастуй, білочко! А я таки знайшов твою стару ялину. Там твої батьки плачуть за тобою. Біжімо до них, уже замерз ставок, і ми пострибаємо навпростець.

Це був той самий заєць, з яким вона колись розмовляла.

– Я не пізнала тебе зразу, – сказала вона, – ти був сірий, а тепер білий.

– То я навмисне став білим, – відповів хитро зайчик, – щоб мене не так легко було помічати на снігу.

– Ну, біжімо швидше!

Маленька білочка так зраділа! Ви й уявити собі не можете як!

– Я хочу понести їм ті горішки й ягідки, що я припасла, – сказала вона.

Зайчик подумав трохи.

– Добре, ми зробимо ось що: ти сідай мені на спину і бери в лапки гостинці, а я одним духом домчу тебе додому.

Вони так і зробили. Заєць як пострибав по лісу! А білочка сиділа на спині й міцно тримала горішки та ягоди в лапках.

А коло старої ялини її вже чекали і тато, і мама, і брати, і сестри, і всі білчині родичі, і старий дуб мурмотів, як завжди, і велика ялина ніби хотіла обняти малу мандрівничку.

Та мандрівничка була вже не мала, вона була вже великою і розумною білкою, знала добре весь ліс і вже нізащо не заблукає в ньому.

Оксана Іваненко

БІЛЧЕНЯТА

В білки є своя оселя,
І висока, і весела.
А в оселі білченята
Розважають маму й тата —
На сопілках вигравають,
Ні на хвильку не вгавають.
Каже білка: годі грати,
Час уже гриби збирати.
Та не хочуть, хоч завзяті,
Дітки з дерева злізати.
Ех, коли б то та якби
На гілках росли гриби!
Отоді всі малюки
Їх збирали б залюбки.

Олена Плавенчук

ОСЬ ЯКА РОДИНА

Завтра іменини
В тітки капустини.
Прийде дід-дідище,
Старий капустище.
Прийде з ним бабуся,
Стара капустуся.
Прийдуть два синочки,
Малі капусточки.
Прийдуть і три доні,
Малі капустоні.
Прийде капустон,
Дін-дон-дон!
– Прийде вся родина! –
Каже капустина.

Анатолій Камінчук

ЗАГАДКИ

Як дитиною буваю,
Пелюшок тоді не маю.
Постарію, мов бабуся,
В сто пелюшок одягнуся.

* * *

Сидить баба на грядках,
Вся закутана в хустках.

СИДЯТЬ ЯБЛУКА

Отам, у траві, сидять яблука.

Їхні серденька-зернятка

Перестукуються, перегукуються:

- Еге, холодно?
- Еге, мокро?
- Хто нас знайде?
- Хто нас підніме?
- Хто нас уміє?
- Хто нас погладить?
- А хто нас з'їсть?

Галина Кирпа

ПЕРЕКОНАВСЯ

– Я ж тебе, Власику, просила, щоб ти вибрав гарне солодке яблуко і дав Ганнусі, – каже мати, – а ти дав якогось огризка.

– Мамо, – озвався Власик, – я ж повинен був добре переконатися, що воно солодке.

Микола Герасименко

ДЕ ТОЙ ДОЩ?

Ходить дощ у синім капелюсі
Із прозорою сережкою у вусі,
В чоботях з високими підборами –
Долами, садочками і горами.
Ходить дощ по чагарях у лісі,
По хатині – на зеленій стрісі
І ніде-ніде не присідає...

А скажіть, чи хто на світі знає,
Де той дощ, коли його немає?

Галина Кирпа

ПРИСЛІВ'Я

Осінь іде і зливи веде.

Плаче осінь зимними слізьми.

Не чекай од осені сонечка.

ДОЩИК НАЛЯКАВ

Зачепилась хмарка
За димар на хаті:
Соняхи наділи
Брилики крислаті,
Равлик у домівці
Зачинив квартиру,
Цуценя сховалось
В будці на задвірку.
Перевальцем гуси
Квапляться з рибалки,
Жабки в очереті
Встряли в перепалку.
Дощик, як хлопчисько,
Скинув черевички –
Шукає босоніж
Броду коло річки.

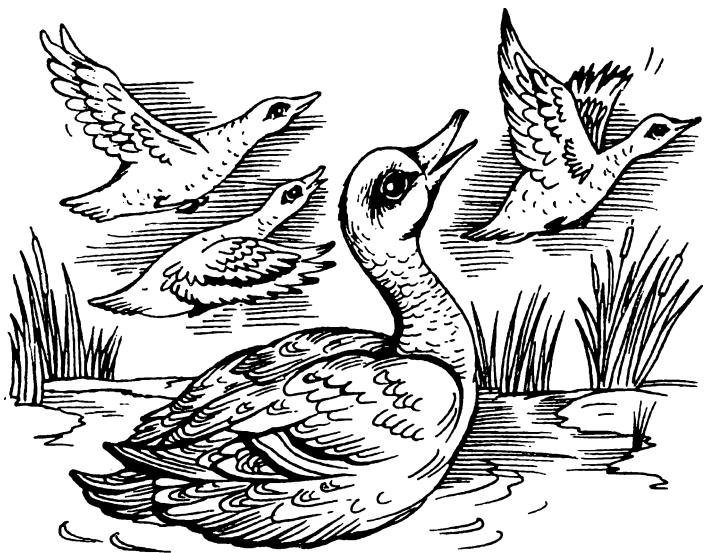
Олександр Богемський

ЗАГАДКИ

Без крил, а літає, ніхто її не б'є, а плаче.
Коли нема – чекають, коли прийду –
тікають.

Ішов довгов'яз і в землі зав'яз.

СІРА ШИЙКА

Уривок

I

Перші осінні холоди, що від них пожовкла трава, завдали багато клопоту пташкам. Всі почали готуватися в далеку путь.

Ліс стояв темний і мовчазний, бо головні співці відлетіли, не чекаючи холодів.

— Але подумати страшно, як ми лишимо тут Сіру Шийку саму, — сказала качка із слізьми.

Сірою Шийкою вона звала свою каліку-доньку, в якій було переламане крило ще повесні, коли до виводка підкралася лисиця й схопила каченя. Стара качка сміливо кинулася на ворога і відбила каченя, але одне крильце залишилося зламаним.

— Всі відлетять, а вона лишиться сама-самісінька. Ми полетимо на південь, де тепло, а вона, бідолашна, мерзнутиме тут.

Стара качка перед близькою розлукою ставилася до каліки якнайніжніше. Бідолашна ще не знала, що таке розлука й самотність, і дивилася на збори інших у дорогу з цікавістю новака.

Правда, їй іноді ставало заздро, що інші так весело збираються до відльоту, що вони будуть десь там, далеко-далеко, де не буває зими.

— Адже повесні ви повернетесь? — питала Сіра Шийка.

— Так, так, повернемося... І знову житимемо разом.

Щоб потішити Сіру Шийку, що починала хвилюватися, мати розповіла їй

кілька таких випадків, коли качки залишалися на зиму.

– Яюсь, моя люба, перебудеш, – заспокоювала стара качка, – спочатку посумуєш, а потім звикнеш.

– Я весь час думатиму про вас, – повторювала бідна Сіра Шийка. – Все думатиму, де ви, що ви робите, чи весело вам...

II

Сірій Шийці найбільше завдавав жалю переліт журавлів, бо вони так жалібно курликали, ніби кликали її з собою, і вона довго проводила очима журавлиний ключ.

«Як їм добре», – думала Сіра Шийка.

Лебеді, гуси й качки теж почали готуватися до відльоту. Окремі птахи об'єднувалися у великі зграї. Старі й бувалі птахи вчили молодших. Щоранку ця молодь з веселим галасом робила великі прогулянки, щоб зміцнити крила для далекого перельоту. Тільки Сіра

Шийка не могла брати участі в цих прогулянках і милувалася ними здаля. Зате як вона плавала, як пірнала! Вода для неї було все.

А час минав, швидко минав... Настав і день відльоту. Вся згряя збилася в одну живу купу на річці. Це було осіннього ранку, коли вода ще була вкрита густим туманом... Чути було тільки клекіт головних ватажків.

Стара качка не спала цілу ніч – це була остання ніч, що вона її провела із Сірою Шийкою.

– Ти тримайся он коло того берега, де в річку збігає джерельце, – радила вона. – Там вода не замерзає цілу зиму...

– Ну, рушай! – голосно скомандував головний ватажок, і згряя здійнялася разом угору.

Сіра Шийка лишилася на річці сама і довго проводила ключ очима...

За Дмитром Маминим-Сибіряком

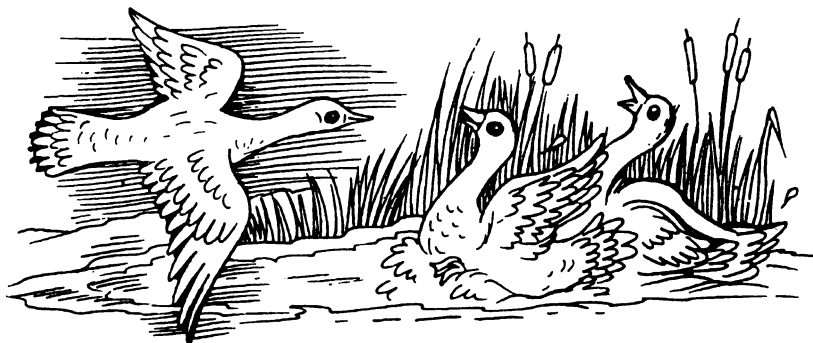
БІЛІ ГУСИ ЛЕТЯТЬ НАД ЛУГАМИ...

Білі гуси летять над лугами,
В синім небі білють снігами,
В синім небі хмарками зникають,
Довго-довго їх очі шукають.

Білі гуси на озеро впали,
Тихі води кругом розгойдали...
Розцвіли, як купави великі...
Довго-довго їх чуються крики.

Навмивалися, накупалися,
Нагойдалися, нагулялися.
Закричали, знялись і полинули,
Тільки пір'я на спогад покинули.

Олександр Олесь

ПЕРЕДЗИМ'Я

Уже глибока осінь.
Так тихо вдалині.
Дерева – наче лосі, –
Тривожні і сумні.

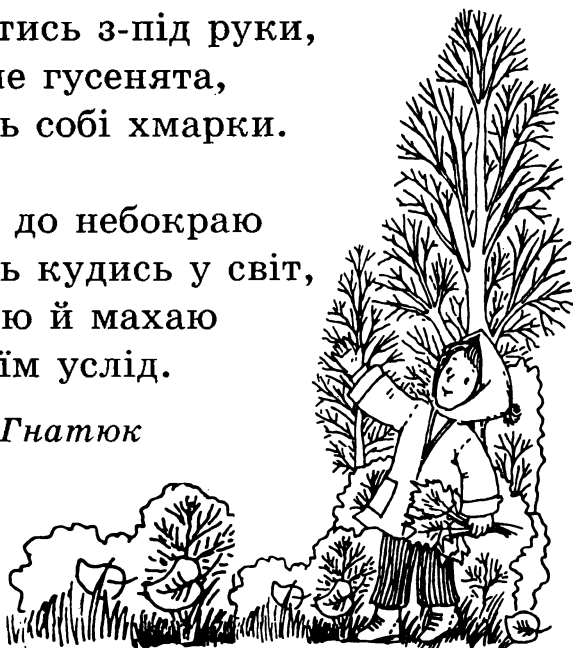

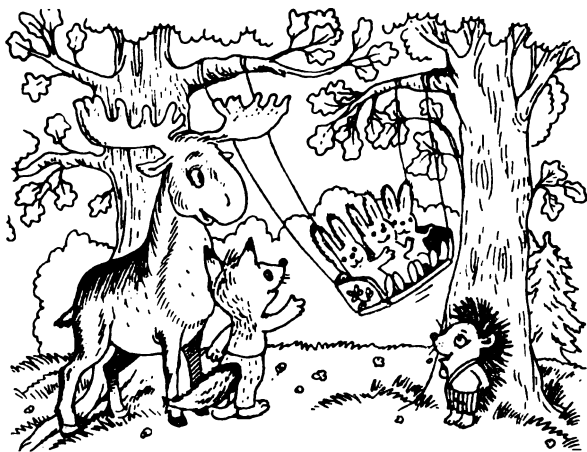
Зима – не за горами,
Вже вицвіла краса,
Лише вгорі над нами
Синіють небеса.

Я так люблю стояти
Й дивитись з-під руки,
Як, наче гусенята,
Пливуть собі хмарки.

Ген-ген до небокраю
Пливуть кудись у світ,
А я стою й махаю
Рукою їм услід.

Іван Гнатюк

ГОЙДАЛКА ДЛЯ ВСІХ

Казка

Щедра Осінь дуже полюбила гойдалку, яку зробили для неї старий ведмідь Буркотун та ведмежа Ласунчик. Вона часто гойдалась отут, між двома велетенськими дубами. Проте в Осені було безліч всіляких справ. Тому все рідше і рідше приходила на галявину.

Ведмідь Буркотун з онуком вже і голови попускали: доведеться таки до барлогу ховатися. І нікуди від цього не дінешся, бо ведмедям треба спати взимку.

А гойдалка манила до себе. Всіх. Гойдала, вигойдувала: вгору – вниз, вгору –

вниз... І було так прекрасно, так чудово щоразу злітати.

Білченята сьогодні зранку мали поганий настрій. Вередували. Що ж робити з ними білці Намистинці? Вона всадовила на білу-білу липову дошку гойдалки семеро своїх донечок і си-ночків. А сама сіла на другий кінець. Осінній вітер вийняв свою знамениту люльку і дмухнув легенько.

І справді легенько, а гойдалка зрушила, загойдалась і згодом руді білченята забули про поганий настрій, попискували від утіхи...

Хто тут тільки не гойдався: олені, косулі, зайці, вовки, навіть якомсь підійшов дядечко Лось.

— Можна погойдатися?

— Воно, начебто і можна, — промимрило ведмежа Ласунчик, що саме злазило з гойдалки. — Але ж боюся, що гойдалка поламається.

— Ти так гадаєш? — мовив дядечко Лось. — А я більше боявся, що зачеплюся рогами за крону дуба...

— І це теж... — погодився Ласунчик. — Ще гілки поламаєте...

– А моїх рогів тобі не шкода? – образився дядечко Лось.

– Шкода, – відповів Ласунчик. – Та я чув, що пізньої осені ви скинете роги...

– То ще довго, – задумливо сказав дядечко Лось і сперся на гойдалку. Гойдалка зойкнула. Ласунчик аж підскочив:

– Обережно, дядечку! Зламаєте!

– Не бійся. Я все бачу... – мовив дядечко Лось. – Давай хоч подивлюся, як ти гойдаєшся. Погойдайсь!

Ведмедик, мов м'ячик, стрибнув на гойдалку. І загойдався: взад – вперед, взад – вперед... За хвилину вже миготів у кронах дубів.

– Воно й правда, – пробурмотів дядечко Лось. – Так високо мені не злетіти...

Дні змінювалися днями, дощі – дощами, сонечко з кожним днем ставало сумнішим, затримувалось ранками у своєму палаці, а ввечері поспішало додому, щоб у світлиці чайку попити. Тепер у лісі про літо нагадували лише намальовані мальви

на гойдалці. Вони так ніжно квітли, що і дощ нічого вдіяти не міг.

Звірята все частіше збиралися біля гойдалки, щоб зігрітися біля квітучих мальв. Та одного разу сталося непередбачене. Похмурого дня білка Намистинка зі своїм виводком прискакала погойдатися і запищала на весь ліс:

– Біда! Гойдалка зникла!

І погані, і добрі новини по лісі розносяться швидко. Незабаром всі звірята були на місці події.

– Як і куди? – стрибав навколо дуба зайчик Сіра Шубка.

– Дядечку Дубе, як же це сталося? – допитувалася стурбована білочка Намистинка.

– Вибач, небого, але я засинаю, – розплющив на мить очі дядечко Дуб. – Натомився за літо...

– Спіть собі на здоров'я, – зітхнула білочка Намистинка. – А ми будемо гойдалку шукати. Бо які квіти грітимуть нас у негоду?

– Як же майстерно хтось її зняв! – бідкався їжачок Голочка.

Цей добродій мав уже сьогодні зачинити засув своєї хатини на зиму. Та задля такої okazji вирішив зробити це завтра. Дуже вже любив їжачок Голочка всілякі загадкові історії.

– Робота чиста... І зроблена вночі... – їжачок нагнувся до землі і пильно вдивлявся у сліди на траві. – Гляньте сюди! – вигукнув Голочка і стукнув об землю ціпком. – Нашу гойдалку хтось волочив.

Звірята кинулися за їжачком. Сліди й справді було добре видно. І незабаром вся компанія зупинилась біля парадних дверей чудового помешкання дядечка Борсука.

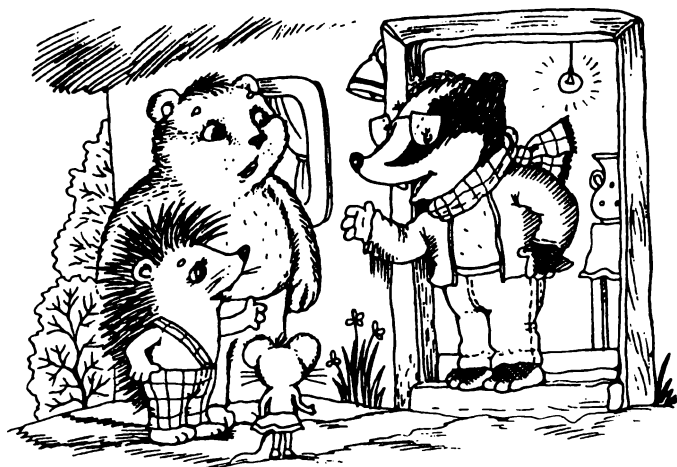
– І хто б міг подумати, – пробурмотів знічено їжачок Голочка. – Такий поважний добродій... І на тобі – злодій.

Їжачок підняв ціпок і натиснув ним кнопку дзвінка.

Через деякий час двері відчинилися і у щілину просунулася смугаста голова дядечка Борсука.

– Так... – двері прочинилися ще ширше. – У чому справа, добродію?

– А в тому, – промовив їжачок

Голочка, – що наша гойдалка зникла. Ти часом не знаєш, де вона?

– Ваша гойдалка?! – перепитав дядечко Борсук. – Знаю. У моїй коморі.

– Що?! – ступила крок уперед білочка Намистинка. – Як же вона там опинилася?

– А ніяк... – спокійно відповів дядечко Борсук. – Я заховав її на зиму...

– Заховав?! – обурився їжачок. – Навіщо ти заховав нашу гойдалку?

– Як навіщо? – здивувався дядечко Борсук. – Не можна ж таку гарну гойдалку тримати на дощі і на снігу.

Звірята мовчки дивилися на дядечка Борсука. А він – на звірят.

– А чому ви нас не попередили? – запитав зайчик Сіра Шубка.

– Та ви ж уночі спите, – сказав Борсук. – Чи ж міг я піднімати вас з теплих ліжечок?

– Отже, ти заховав нашу гойдалку...

– До весни, – сказав дядечко Борсук. – У мене місця он скільки. Стане тепло – повісимо знову...

Звірята мовчали. Вони розуміли, що дядечко Борсук правий: гойдалку треба приберегти від негоди. Що пора вже готувати лижі і ковзани. Проте їм так не хотілося розлучатися з теплом і гойдалкою. Так не хотілось... Та нічого не вдієш.

Звірята попрощалися з дядечком Борсуком і розійшлися по домівках. Борсук із сумом подивився їм услід, потім навсебіч, чи ніякого зайди немає, і щільно причинив двері свого будинку.

За літо всі напрацювалися, тож і спочити треба. А навесні знову полетить угору чудова гойдалка, розмальована мальвами! Вгору – вниз, вгору – вниз...

Марія Пономаренко

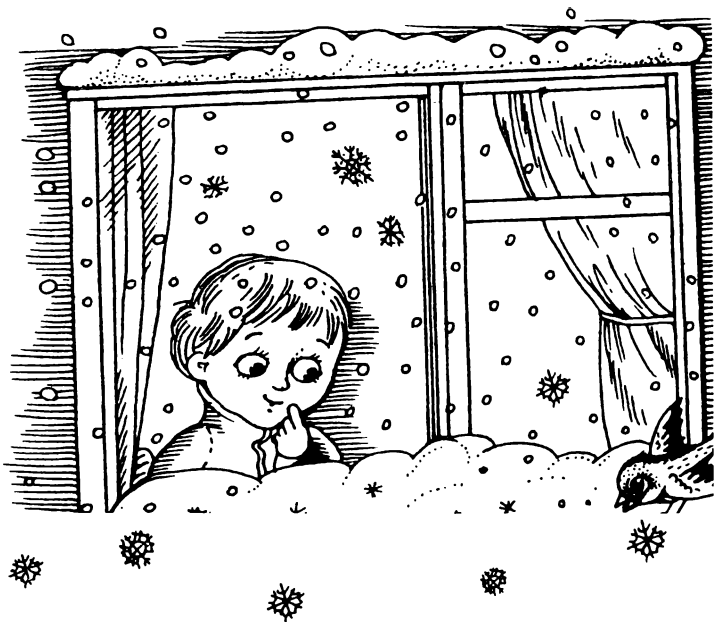
ЗИМОНЬКА- СНІГУРОНЬКА

Спить під листям їжачок,
Під камінчиком – жучок,
Дідусь – під кожухом,
Зайчик вкрився вухом.
Вже зима в дорозі
На скрипучім возі.

Олександр Богемський

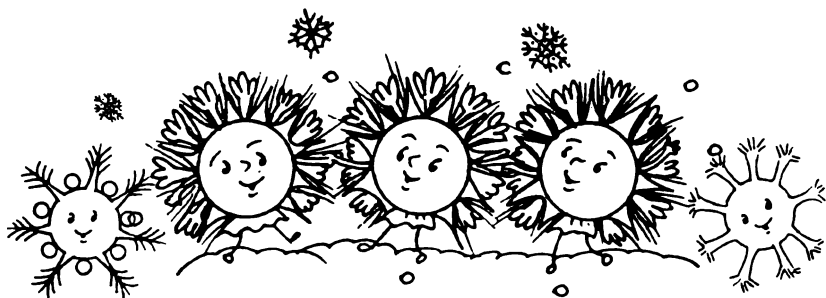

МЕТЕЛИКИ

Погляньте, погляньте, яка благодать!
Дивіться: метелики з неба летять!
Квітки повмирили усюди надворі, —
Морозець малює на шибках узорі...
Картинкою гарною стане віконце,
Як трошки поблискає золотом сонце,
Погляньте, погляньте, яка благодать:
Метелики з неба летять і летять.

Олександр Олесь

МІЛЬЙОН МІЛЬЙОНІВ СЕСТРИЧОК

Сніжинка народилася високо в небі у великій волохатій хмарі.

– Бабуню хмаро, – мовила вона. – Чому ми так далеко від землі?

– Щоб першими побачити, як з холодних висот надходить зима, – лагідно пояснила хмара.

– Бабуню хмаро, а навіщо нам стрічати зиму?

– Щоб землю вкрити білою ковдрою, заховати од вітрів-морозів.

– Ой бабуню! – дивується сніжинка. – Таж я мала, а земля величезна! Як я її вкрию?

– Земля велика, але одна, а в тебе мільйон мільйонів сестричок. Разом

вам усе до снаги! – сказала хмара і труснула рясним фартухом.

Що тут учинилося! В повітрі замигтіло, зарябіло, сніжинки полетіли на город і стежку, на хату й подвір'я, на сухе соняшничиння, навіть на Рябковий хвіст!

– Гетьте! – розсердився Рябко і сховався в буду. – У мене й без вас кожух теплий.

А сніжинки падали, падали, поки не вкрили цілий світ.

Вранці вийшла Олеся на ґанок і рукавичкою заслонила очі:

– Ой, як біло! Аж сліпить!

А вітрові сніг не сподобався. То раніше було – шарпай траву за коси, скільки здумаєш, листя осіннє роздмухуй, а тепер усе під снігом, в захистку та в затишку.

– У-ух! Я вам покажу-у! – засвистів вітер та й ну сніжинки розмітати!

Дмухнув раз – цілий рій з калини знявся й сів на бабину грядку з часником. Дмухнув удруге – злетів сніг з

барвінку, а калину знов накрив. Дихнув ще раз – сніг зі стежки на барвінок перелетів! Нічого вітер вдіяти не може. Дме – та тільки сніг з місця на місце переносить. То він і втих з досади.

Тут мороз узявся до діла. А сестрички-сніжинки одна до одної тісніше притулилися, – не може холод під білу ковдру забратися!

Так і весни діждалися. Як настала весна, як пригріло сонечко, вирости на землі мільйон мільйонів травиночок, зелених та ніжних, мов найтонший шовк, зацвіло мільйон мільйонів квіточок. Кожній сніжинці – по квітці й травинці! Це за те, що захистили матінку-землю від лютих холодів.

А куди сніжинки поділися?

Та нікуди. Встаньте рано-ранесенько і вийдіть у садок. Там на кожній травинці – росинка-крапелька. Ото й є наші сніжинки. Сяють вони, веселково переливаються, і кожна віддзеркалює сонце. Мільйон мільйонів маленьких сонечок! Аж у світі ясніше.

Зірка Мензатюк

СНІГОВА БАБА

– Ну-те, хто з вас там бистріший?
То ідіть в садок скоріше!
Купи снігу там лежать! –
Хлопці поклик підхопили,
Бабу з снігу враз зліпили,
Очі з вугілля всадили,
Рот із буряка зробили,
От так «баба»! Молодці!
Ну, дивуйтесь, горобці!

Олена Пчілка

НА САНЧАТАХ

Я лечу,
лечу,
лечу –
Накатаюсь доскочу.
Все униз,
униз,
униз –
Мимо сосен і беріз.
Мимо сосен і беріз –
На галяві зупинивсь.
Я веду,
веду,
веду
Саночки на поводі, –
Бо з гори санчата мчать,
А на гору –
не хотять...

Грицько Бойко

ТУРБОТЛИВИЙ БРАТИК

– Ти, Стасику, любиш свою меншу сестричку Наталочку? – питає сусідка.

– Так.

– Граєшся з нею?

– Граюсь. Ось і зараз піду покличу її на вулицю.

– Для чого?

– Скажу, щоб покатала мене на санках.

Микола Герасименко

НЕПРАВИЛЬНІ ЛИЖІ

Уперше на лижах

Поїхав Павло.

– Скажи ж нам, чи добре Кататись було?

– Неправильні лижі, –

Зітхає Павлусь. –

Самі вони їдуть,

А я застаюсь.

Володимир Стрекаль

ВВЕДЕННЯ У ХРАМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Це велике свято приходить до нас на початку зими – 4 грудня. В народі називають його ще Третьою Пречистою.

...Батьки Діви Марії, будучи бездітними, сумували, й не раз, гірко плачучи, молили Бога, щоб він дав їм дитя. При тому склали вони обіцянку, що віддадуть те дитя до храму Єрусалимського на служіння Богові. Зглянувся Господь над ними, дав їм доньку, яку назвали Марією. Не встигли батьки натішитися своєю дитиною, як минуло дівчинці три роки і треба було виконати дану Богові обіцянку – відвести її до храму Єрусалимського.

Урочистим і гарним був той похід. Святково одягнені дівчата, із свічками у руках, ішли попереду, співаючи побожні пісні. З ними йшла трирічна дівчинка Марія, а за нею – її батьки, родичі, чимало людей.

У храмі Марію зустрів первосвященик Захарія, котрому було відомо про прихід дівчинки – майбутньої Матері Божої.

ТАКА МАРІЯ ГАРНА

Така Марія гарна!..
Аж світиться з лица.
Під погляд її станьмо.
Святімося в серцях.

Віра Багірова

ДО ДІВИ МАРІЇ

О Матір Божа! Зіркою зорієш
В моє життя беззахисне земне.
Прошу Тебе, втішальнице Маріє,
Великим серцем захисти мене!

Катерина Пасічна

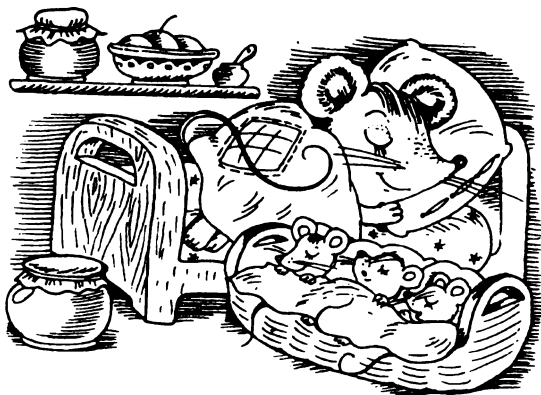

ХОЛОДНО

Завірюха загуляла,
В хатки всіх
Позаганяла.
Всівся зайчик
На печі,
Хрумка з маком
Калачі.
Влігся в ліжку
На бочок
Добрий, мудрий
Їжачок.
Білка юшки
Наварила.
Добре в грубці.
Натопила
І плете завзято
Шапочки білчатам.

Марія Пономаренко

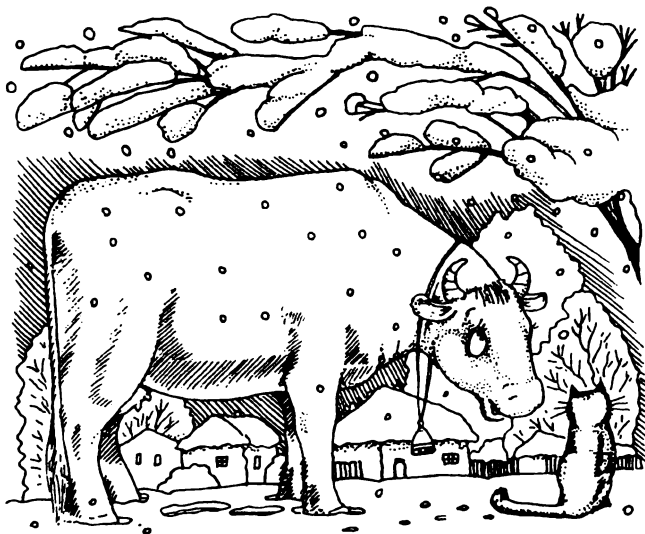
МИША

У норі принішкла миша.
У норі у миші – тиша.
Може, миша в тиші пише?
Може, миша щось читає?
Може, миша вишиває?
Може, миша кашоварить –
Мишенятам кашу варить?..
У норі у миші – тиша...
Мабуть, вже заснула миша:
У норі своїй скрутилась,
Довгим хвостиком накрилась.

Євген Гуцало

ЗАГАДКА

Сама сіренька, а хвостик – як шило.

КОРОВА, ЯКА МРІЯЛА СТАТИ БІЛОЮ

Казка

Корова була чорна-чорнісінька. Без жодної плямки і цяточки. Лише роги та ратиці були коричневі. А так навіть віхтик хвоста чорний. І хоч нікому і в голову не приходило дорікати корові за масть, вона почувала себе винною. А все через те, що в обійсті мешкав ще й кіт Сажотрус. І корова не раз спостерігала, як люди зупинялись, коли Сажотрус переходив їм дорогу.

Чорнющий капосник навмисне і сидів
десь під тинном, чекаючи перехожих,
щоб майнути перед самісіньким носом
чорною тінню. І уявіть собі, це при-
носило йому неабияку радість. А Чор-
нушці, себто корові, було явно не по
собі. І на дорозі вона завжди ввічливо
перепускала перехожих... Хоч ніхто
ніколи не звертав на корову ніякої
уваги.

Надійшла зима. Чорнушка пере-
стала виходити на пашу, жувала у хліві
запашне сіно і мріяла про луг, всіяний
золотими сонечками кульбабок. Ах! Як
їй хотілося відчутти на язиці отой
гіркуватий присмак! Хоч господиня не
раз жалілась, що від кульбабок гіркне
молоко, проте Чорнушка любила їх — і
край!

Якось Чорнушка глянула у пречи-
нені двері хліва своїми великими ла-
гідними очима і побачила диво-дивне.
Перед дверима летіла ціла хмара білих-
білих пухнастих парашутиків.

«Може, це пух кульбабок літає? —

подумала корова. – Тоді чому мене на пашу не виганяють?»

Чорнушка поволі підійшла до дверей. Переступила поріг і замружилась від сліпучого білого саява.

– Ой! Скільки пуху кульбабок налетіло! – мовила захоплено. – Навіть травички не видно. Чорнушка ткнулася губами в той пух і відсахнулася – він був холодний-холоднісінький...

– Отакої! – мовила знічено. – Це, мабуть, тому, що його так багато? На лузі він теплий-теплий...

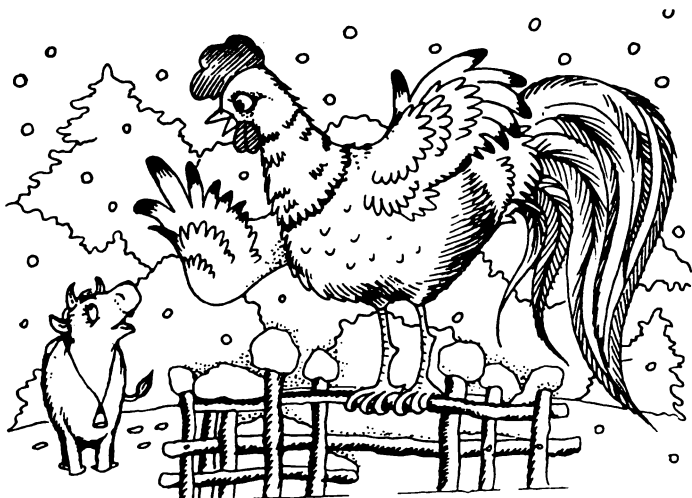
– Хто тут про тепло говорить? – почувся чийсь голос.

Корова зиркнула вниз і побачила півня Ріка, який виблискував на сонці червоним полум'ям.

– Я... – почала повільно Чорнушка, – трохи здивована, що пух такий холодний...

– Пух? – перепитав Рік. – Добродійко! Ось що значить весь час жувати сіно... Та це ж сніг!

– Сніг? – Чорнушка роззирнулася довкола. – А я і недодумалась...

— Яка ж ви нетямуца... — розсміявся Рік. — Втім, ви вся біла-білісінька, немов у хутрі...

— Що-о-о?! — корова від несподіванки так ревнула, що Рік вискочив на тин.

— Що з вами?!

— Даруйте, — засоромлено мовила Чорнушка. — Я ж усе життя мріяла про біле хутро...

— Головне, щоб у вас, добродійко, молоко було біле, — почувся тихий, вкрадливий голос. — За все інше не хвилюйтеся!

Чорнушка оглянулася і побачила біля себе Сажотруса. Кіт ласо примружив

очі, скосив їх на зграйку горобців, які похапцем дзьобали зернятка біля пташиного корита, і тихенько став підкрадатися, залишаючи на снігу сліди від лапок. Та горобці добре знали Сажотрусову вдачу, пурхнули на кущ калини і весело зацвірінькали: – Впіймав? Впіймав?

Сажотрус фиркнув, немов хтось цапнув його по носі, і, опустивши голову, майнув під ганок. За мить звідти завітись його сердиті очі.

А Чорнушці було не до кота. Відчула, що змерзла, проте уявляла себе у білій шубі і терпіла. Тільки здригалася всім тілом. Півень співчутливо глянув на Чорнушку:

– Та ви геть змерзли, добродійко, ідіть до хліва, бо застудитесь...

– Ще трішки... – прошепотіла Чорнушка. – Біле хутро – це так гарно...

– Гарно, гарно... – сердито махнув крильми Рік. – Застудитесь, то будете знати...

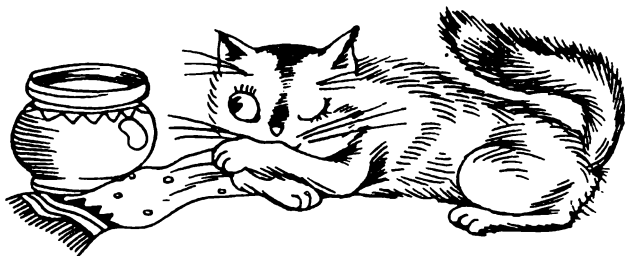
Чорнушка зітхнула і почала махати

хвостом: сюди-туди, сюди-туди... Над спиною знялася ціла хмара легких пухнастих сніжинок. Куди й ділася біла шуба.

Корова поволі почвாலала до хліва. Запах сіна шугонув у ніздрі, і Чорнушка запрацювала щелепами: спочатку повільно, а потім все швидше і швидше. Вона зігрілась, проте була дуже сумна.

– А може, і правду казав Сажотрус, – на мить перестала жувати. – Головне, щоб молоко було білим...

Марія Пономаренко

ЗАГАДКА

Рідке, а не вода,
Біле, а не сніг.

ПОЛОТНО

Сніг наткав полотна
Аж від лісу до вікна.
І сміється,
Задається:
— Ось так ширина!

А із того полотна,
Що від лісу до вікна,
Не пошиєш і спіднички,
Сніг того не зна.

Платон Воронько

ЯГОДИ НА СНІГУ

Ягоди доспіли
На городі білім
У дворі, у дворі.
Я зірвась хотіла,
А вони злетіли –
Снігурі, снігурі.

Яблука доспіли
На деревах білих
Угорі, угорі.
Я зірвась хотіла,
А вони злетіли –
Снігурі, снігурі.

Дмитро Чередниченко

19 грудня – день Святого Миколая

ПОДАРУНКИ ВІД СВЯТОГО МИКОЛАЯ

Святий Миколай просить у Бога пустити для людей зиму, хорошу сніжну зиму, щоб не вимерзла озимина і щоб діти могли покататись на санчатах. До дітей у Святого ставлення особливе.

Ще за свого земного життя, коли він був єпископом у Мірах Лікійських, Святий Миколай допомагав бідним та нужденним і щонайперше дітям. Коли після смерті праведник постав перед очі Творця, Бог звелів йому просити будь-якого привілею для себе. Але Миколай випросив лише один – і надалі опікуватися дітьми, всіма, хто потребує його допомоги. Так переповідали люди про життя та діяння Святого.

У день його народження дітям під подушку чи в черевичок клали гостинчик від Миколая – «миколайчик»...

Отож дітки чекають, коли Миколай подарунки принесе. Добрий Миколай...

Галина Бондаренко

СВЯТИЙ МИКОЛАЮ...

Святий Миколаю,
Прийди до нас з раю,
Принеси нам дари
Кожному до пари.

Марійка Підгірянка

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

Він ходить від хати до хати,
Питається мами і тата.
Чи є у вас чемна дитина,
Дівчатко мале чи хлопчина?
Для кожного має в торбинці
Найкращі у світі гостинці.

Софія Майданська

ЛИСТ ДО ЧУДОТВОРЦЯ

Святий отче, Миколай!
Мою хату не минай!
Подаруй мені потіху
І торбину, повну сміху,
І здоров'я для родини,
Красну долю для України!

Віра Багірова

ДЕНЬ ПОДАРУНКІВ

Коли Святий Микола
З небес на землю йде,
То кожний дім і школа,
Мов вулик бджіл, гуде.

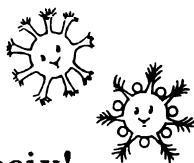
Там дітвора чекає
На срібних янголят,
Що із доріг безкраїх
На землю загостять.

Бо добре знають діти,
Що ні сніжний танок,
Ані мороз, ні вітер
Не спинять їх санок.

А на санках – подарки!
Ах, як багато їх!
Для Слави, для Одарки,
Для всіх! Для всіх! Для всіх!

А тим, що пустували,
Антипо в темний кут
На пам'ятку поставить
Гнучкий з лозини... прут.

Роман Завадович

У НАЙМИ

*Уривок із казки «Дев'ять братів і
десята сестриця Галя»*

Місяць світив уповні, зорі наче палали – одна зоря полонніш від другої, мороз був сильний, аж тріщав, сніг хрускав під чобітьми навдивовижу, напрочудо. Навіть сам старший брат, вже який хлопець нелегкоумень, та й той як узяв на себе чоботи та вийшов – іде та все оглядається та зупиняється раз у раз, наче його хто пита щохвилинки: «Чий ти парубок, чий парубок у чоботях, чий-бо ти? Скажи, будь ласка!»

На другий день мороз такий самий, що й вчора. Дерева тріщали на горі, зсипаючи з себе іній, сонечко сяло блідненько, наче зблідло собі від холоду, наче теж змерзло; а усі брати вибігли з хатки проводити старшого брата, що, вбраний у чоботи та у велику хустку неньчину, йшов у місто.

– Ходім вже, дитино, – промовила мати до старшого сина, – а ви, голуб'ята, залишайтеся здоровенькі, – каже вона до других.

Вони пішли, а услід їм кричали голосочки і «бувай здоров», і «вернися», і «вертайсь хутче»; а Галя – то вона тільки вигукувалась: «Братік милий, милий братік!» Усі танцювали на морозі, поки зникли з очей вони, а згодом повскакували у хатку на піч, і усім такеньки вже зробилось пусто-пусто без старшого брата. Усі зажурилися і затужили; у Галі вже слізоньки капали...

Марко Вовчок

ЯЛИНКА

Раз я взувся в чобітки,
Одягнувся в кожушинку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялинку.
Ледве я зрубати встиг,
Ледве став ялинку брати,
Як на мене зайчик – плиг!
Став ялинку однімати.
Я сюди, а він туди,
«Не віддам, – кричить, – нізащо!
Ти ялинку посади,
А тоді рубай, ледащо!
Не віддам і не проси!
І цяцьками можна гратись,
Порубаєте ліси,
Ніде буде і сховатись».
А у лісі скрізь вовки,
І ведмеді, і лисиці,
І ворони, і граки,
І розбійниці-синиці.
Страшно стало...
«Ой пусти!
Не держи мене за поли,
Любий зайчику, прости...
Я не буду більш ніколи».

Низько, низько я вклонивсь,
І ще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувся
І подав сіреньку лапку.

Олександр Олесь

ЗАГАДКА

А у кого, а у кого
Є найбільше
В світі голок?
Не у кактуса
Й шипшини,
А в зеленої...

Степан Жупанин

ЗИМОВИЙ РАНОК

З сонечка почався
Білий день зимовий,
Вивів на віконцях
Квіти пречудові.
Стукає у шибку
Гілочка соснова:
– Є для тебе, дівонько,
У зими обнова. –
Сукня сніжно-біла,
Вся у самоцвітах,
І корона срібна.
Ось вона, на вітах.
Зимонька-матуся
Цілу ніч не спала,
Вбрання проти місяця
Сріблом гаптувала.
Приберись, лебідонько,
Нині сніжне свято.
Буде сміх, веселоці,
Будем танцювати.

Олена Плавенчук

ЯЛИНЯ

Сива матінка зима
Молоду яличку
Одягала крадькома
В снігову спідничку.

Обтрусило ялиня
Снігову спідничку,
Бо зелене убрання
До лица яличкам.

У своєму убранні
Юні ялинята
Дуже милі, осяйні
В новорічні свята.

Платон Воронько

РАДУЙСЯ, ЗЕМЛЕ, – КОЛЯДА ІДЕ!

Хто з нас не любить свят? Днів, коли сама душа співає, а мама з татом такі радісні й приходять гості, звісно ж, з подарунками. Ти – в улюбленій вишиванці, і всі питають: «А хто це таку гарну вишив?» І ти, пишаючись, кажеш: «Мама».

Кожне свято прекрасне по-своєму. У народному календарі їх є багато. От, наприклад, зимові святки: 4 грудня – Введення, 7 грудня – Катерини, 13 – Андрія, 19 – Миколая; 7 січня святкується Різдво, 14 – Василя («старий»

Новий рік), 19 січня – Водохреща. Найрадісніше серед них – Різдво.

Звичайно, ви знаєте, що 6 січня, у переддень Різдва, маємо Святий Вечір. Це свято сімейне, коли поминаються предки-діди, здатні допомагати нащадкам, посилати їм урожай, добробут, а якщо їх гідно не пошанувати, – то злидні й біду. Хата радіє разом з нами: всміхається святковими рушниками, барвистими витинанками, «павуками» з соломки. Під вечір тато врочисто вносить і ставить на покуті дідуха – житнього снопа. Матуся готує на святку вечерю дванадцять обрядових пісних (з городини та риби) страв: борщ, заливну рибу, тушковану капусту, гриби, пиріжки з квасолею, вишнями, вареники з картоплею, калиною та з маком... Найголовніші страви – кутя (каша з пшеничного або ячмінного зерна, приправлена медовою ситєю* з маком, родзинками й горіхами) та узвар із сушених яблук, груш і вишень.

З'являється перша зоря, тато запалює

* Сита – сироп.

свічку, і, помолившись, усі сідають за стіл, спершу старанно подмухавши на стільці – щоб ненароком яку душу не придавити! На вогник різдвяної свічки злітаються душі наших родичів – усі, кого ми любили і кого не знали, але носимо в собі часточку їхнього життя.

Сьомого січня, після святкової служби в церкві, починається колядування. Колядницька ватага, де обов'язково є ватажок – Звіздар із яскравою Зорею і Міхоноша з мішком, заходить до кожної оселі, питаючи: «Панове добродіі, чи дозволите вам заколядувати? Чи господарю, чи господицьці, чи господарській дитинці?» У хаті, на знак пошани до образів святих і до господарів, колядники знімають шапки, вітають усіх з Різдом і колядують кожному членові родини по черзі. Мабуть, ні з чим не зрівняти почуття, коли тобі колядують під ніжний передзвін дзвіночків: аж ніби до неба підносять!

Ярослава Музиченко

СВЯТ-ВЕЧІР

І чому це ще немає зірки?
Вже так довго я чекаю нині.
Каже мама: – Зійде перша зірка
Й Бозя нам народиться на сні.

Засвічу тоді сама я свічку,
Поділюся проскурою з татком,
В коси заплету новеньку стрічку,
Бозі заспіваю я колядку.

Ніна Мудрик-Мриц

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА...

Нова радість стала,
Яка не бувала:
Над вертепом зірда ясна
Увесь світ осіяла!

Де Христос родився,
З Діви воплотився,
Як чоловік, пеленами
Убого повився.

Пастушки з ягнятком
Перед тим Дитятком
На коліна припадають,
Царя-Бога вихваляють.

І ми теж співаймо,
Христа прославляймо,
Із Марії рожденного
Смиренно благаймо:

Просим тебе, Царю,
Небесний Владарю,
Даруй літа щасливії
Цього дому господарю.

РІЗДВЯНА ПІСНЯ

Дзвони Різдва лунають,
Лине, звучить колядка, –
Радість для світу звіщають,
Славлять Ісуса-Дитятка.

Бачиш – засніжена нічка
В небі розкинула зорі,
Чуєш – небесна Вічність
Тихо до тебе говорить:

– Знаєш, що Божого Сина
Людям вродила Діва?
Будь його добра дитина,
Чесна, розумна, правдива.

Валентина Юрченко

КОЛЯДА

На Свят-Вечір раз юрбою
Ми ходили з колядою.
А була така пороша,
Що аж плакав міхоноша,
Бо у торбу з пиріжками
Набивався сніг грудками.
Довелося торбу зняти,
Й під полою прив'язати.
Та як бігли на льоду,
Розгубив він коляду.
Пиріжки ми розшукали,
Хоч і з снігом, позбирали,
А горішки погубились –
Вранці білки поживились...
Ну, та це вже не біда,
Не пропала ж коляда!

Катерина Перелісна

ДИТЯЧІ КОЛЯДКИ

Ой коляда, колядниця,
Дайте мачку до кутиці.

Як не дасте, одкажіте,
Моїх ніжок не знобіте.

Я дитинка маленькая,
В мене ніжка босенькая.

Вечір добрий, дайте пиріг довгий!

А швидше там виносьте

Та людей не морозьте!

* * *

Колядин-дин.

Я, бабусю, один.

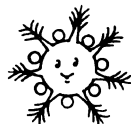

Винеси мені пиріжок

Та поклади у мішок.

З руками, з ногами,

Щоб бігав за нами.

* * *

Коляд, коляд, колядниця,

Добра з медом паляниця,

А без меду не така,

Дайте, дядьку, п'ятака.

Одчиняйте скриньку

Та давайте сливку,

Одчиняйте сундучок

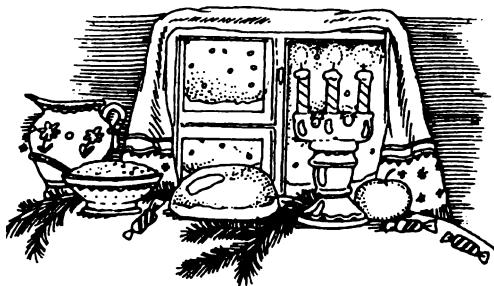
Та давайте п'ятачок.

ЩЕДРИЙ ВЕЧІР

Під обрусом сіно,
На обрусі – свічка.
На всю хату пахне
Свіжа паляничка.
Під обрусом сіно,
Голубе, дрібненьке.
На обрусі – миска.
У мисці – опеньки.
У другій – капуста,
Третя – з голубцями:
Страв дванадцять нині
Є в нашої мами.
На радість дорослим,
На втіху малечі
Йде до нас у гості
Щедрий добрий вечір.

Марія Хоросницька

Марія Пономаренко. Корова, яка мріяла стати білою

Ярослава Музиченко. Радуйся, земле, – коляда іде!

ГОП-ГОП, КОЗУНЮ

Гоп-гop, козуню,
Гop-гop, сiрeнькa,
Гop-гop, бiленькa,
Oй розходилася,
Розвеселилася,
По сьoму дому,
По веселoму.

Oй поклонися
Свoму гopдoдарю,
I жiнцi йoгo,
I дiтям йoгo!
Гop-гop, козуню,
Гop-гop, сiрeнькa,
Гop-гop, бiленькa.

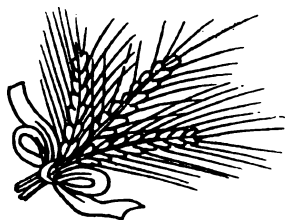

СІЙСЯ, РОДИСЯ ЖИТО, ПШЕНИЦЯ...

Гей, насиплю я пшениці
До старої рукавиці
Та й піду до діда в хату
До схід сонця посипати,
До бабусі я піду
Побажати гаразду:
Щоб їх доленька любила,
Щоб трималася їх сила,
Щоб біди-журби не мали,
Щоб казками забавляли
І мене й мою сестричку,
Ще маленьку – невеличку.

Гей, насиплю я пшениці
До старої рукавиці:
– Діду, бабо! Відчиніть,
Посівальника прийміть!

Роман Завадович

СІЮ, СІЮ, ЗАСІВАЮ

Сію, сію, засіваю,
З Новим роком вас вітаю!
На той новий рік
Щоб вродило краще,
Ніж торік!

* * *

Сію, сію, засіваю,
Вашу хату не минаю,
З Новим роком йду до хати,
Щось вам маю віншувати:
Щоб діти всі здорові,
Їли кашу всі готові,
Щоб вам була з них потіха.
А нам грошей хоч з півміха!

СИПЛЕ СНІГ

Сипле, сипле, сипле сніг.
Мов метелики сріблисті,
Сніжинки біленькі, чисті
Тихо стеляться до ніг.
Сипле, сипле, сипле сніг.

Іван Франко

ЗАГАДКА

Срібна зірка біла-біла
На мою долоньку сіла
І як сіла, то й розтала –
Голуба водиця стала.

Василь Довжик

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Скільки взимку сніговиці – стільки
влітку пашниці.

Взимку тепло – влітку холодно.

Глибокий сніг узимку – на дощове літо.

ХЛОПЧИК І СНІЖИНКА

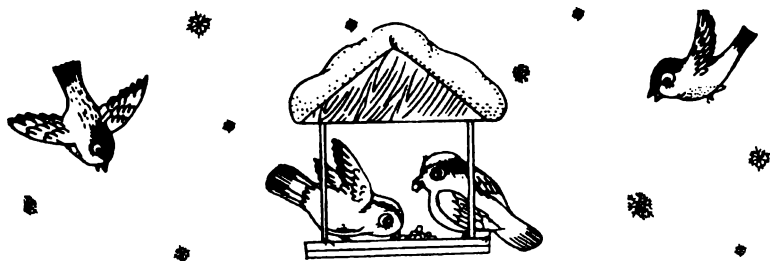
З неба летіла додолу сніжинка. Вона була ніжна, легка, прозора, мов пушинка. І красива, мов зірка.

На землі стояв хлопчик. Він бачив, як падає сніжинка, і думав: «Ось вона впаде комусь під ноги і її затопчуть».

Ні, не треба падати сніжинці на землю. Не треба її затоптувати.

Хлопчик простягнув долоню. Він захотів приголубити сніжинку. А вона впала на добру, теплу його руку й розтала. Хлопчик із жалем дивиться на долоню. А там блищить крапелька, мов сльозинка.

Василь Сухомлинський

ЗАДИРАКА

Взимку, коли нахурделило багато снігу і запекли тріскучі морози, Сашко прилаштував на балконі годівничку для птахів, і стали прилітати до корму горобці, синички, снігурі.

Хлопчик підсипав їм то зерна чи крупи, а для синичок мама інколи давала несолоного сала шматочок. Та якось Сашко помітив, що до годівнички став прилітати рудий крикливий горобець. Ото зненацька, ніби з неба впаде до корму, і давай всіх відганяти, наче якийсь ненажера.

— І чого він такий задирикуватий? — питає у мами Сашко.

— Бо не вихований, — сказала мама, дивлячись на розбишаку.

А той все кричить, стрибає, тріпоче крильцями.

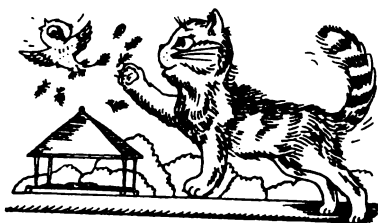
– Господарює, наче то його власна годівничка, – дивується Сашко. – Аж мені за нього соромно.

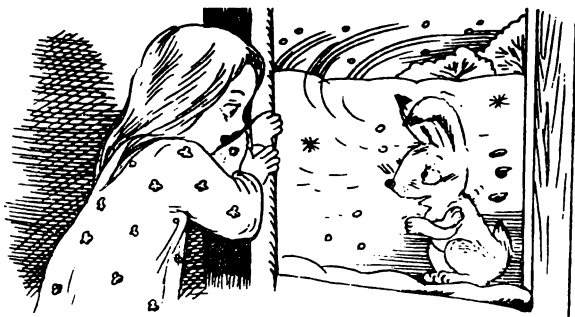
Порозганяв розбишака пташок від годівнички, а тоді сам заходився біля смачненького пшонця. І так жадібно дзьобав, що забув про все на світі.

А тим часом із сусіднього балкона вже тихенько підкрадався по бильцях здоровенний рябий кіт. Він на мить зачався, а тоді як стрибне! І хап задираку за хвоста, аж пір'я з нього полетіло.

Та розбишаці вдалося випурхнути з котових лап на високе дерево. Сидить і озирається від переляку, стріпує пір'ячком. От лише замість хвоста у нього лишилося тільки три пір'їнки стирчати. Ото не задавайся!..

Андрій Бондарчук

НІЧНИЙ ГІСТЬ

Хтось постукав уночі,
Швидко я знайшла ключі,
Відчинила, і до хати
Зайченя зайшло вухате.
Стало в кутику сумне,
Каже: «Заночуй мене!
Бо надворі завірюха
І мороз хапа за вуха!»
Батьків взяла я кожух,
Вкрила зайця з ніг до вух.
І гадала, що гувльісу
Вранці одведу до лісу.
Встала рано, та дарма –
Зайченяти вже нема.
Чи запізно я збудилась,
Чи зайча мені приснилось?

Дмитро Павличко

ВИТІВКИ БАБИ-ЗИМИ

I

Розлютилася баба-зима, вирішила все живе звести зі світу. Насамперед стала до птахів добиратися: набридли вони їй своїм галасом і писком. Подула зима холодом, зірвала листя з усіх гаїв і розкидала його по дорогах.

Нікуди дітися птахам; стали вони зграйками збиратися, радитись, гадати. Зібралися, покричали й полетіли за високі гори, за сині моря у вирій. Залишився горобець, та й той під стріху заховався.

II

Бачить зима, що птахів не наздогнати — кинулась на звірів. Завіяла поля снігом, занесла ліси заметами, одягла крижаною корою і посилає мороз за морозом. Ідуть морози один від одного лютіший, з ялинки на ялинку перестрибують, тріщать, поскрипують, звірів лякають.

Але не злякалися звірі: в кого кожухи теплі, а хто заховався в глибокі нори,

білка в дуплі горішки гризе, ведмідь у барлозі лапу смокче, зайчик, стрибаючи, гріється, а коні, корови та вівці давно в теплих хлівах готове сіно жують, тепле пійло п'ють.

III

Ще більше лютує зима – до риб добирається: посилає мороз за морозом, один від одного лютіший. Морозці жваво біжать, молотками голосно вистукують; без клинків, без підклинків по озерах, по річках мости будують. Замерзли річки й озера, та тільки зверху; а риба вглиб пішла: під крижаною ковдрою їй ще тепліше.

«Почекайте ж! – думає зима. – Допечу я людям». І посилає мороз, один від одного лютіший.

Розмалювали морози візерунками шибки у вікнах, стукають у стіни й двері, аж колоди тріскаються. А люди запалили печі, печуть собі млинці гарячі та з зими глузують. Випаде кому до лісу по дрова їхати, одягне кожуха, валянки, рукавиці та як почне сокирою вимахувати, то аж у піт кине.

Дорогою, неначе зимі на глум, валки потяглися: від коней пара йде, візники ногами тупотять, рукавицями ляскають, плечима здвигують, морозці хвалять.

IV

Найобразливішим здалося зимі, що навіть малі діти – і ті їй не бояться. Катаються собі на ковзанах та на санчатах, у сніжки граються, баби ліплять, гори будують, водою поливають та ще й мороз кличуть: «Прийди, поможи!»

Ущипне мороз з люті хлоп'я за вухо, іншого за ніс, аж побіліють, а хлопчик схопить снігу, давай терти – і запалає в нього обличчя, як жар.

Бачить зима, що нічим їй не взяти – заплакала спересердя. З переляку зимові сльози закапали. Мабуть, весна близько.

Костянтин Ушинський

КНИГА ЗИМИ

У книзі зими кожний лісовий мешканець пише по-своєму, залишає свій знак. Звірі більше всього лапами пишуть. На чистому білому снігу всі сліди видно.

Люди вчаться розбирати ці сліди очима.

А ось звірі вміють читати носом. Собака понюхає слід і прочитає: «Тут був вовк» або «Тут щойно промчав заєць». Такий у звірів ніс дуже грамотний – нізащо не помилиться.

Віталій Біанкі

ГОСТИНЦІ

Ми принесли в ліс для зайця
Хліба житнього окрайчик,
Капустину, в'язку сіна,
Кошик моркви – вітаміни.
На здоров'я хрумкай, зайцю,
Моркву, сіно і окрайця!

Марія Пономаренко

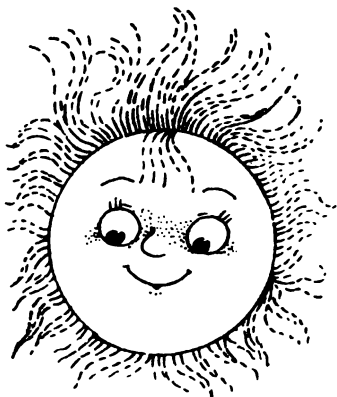
ГОДІВНИЧКА

Полюбили годівничку
Дві сестрички, дві синички.
Цілий день собі дзьобають
І від радості співають:
Цінь-цінь-цінь,
Мила веснонько, прилинь.

Марія Пономаренко

СИНИЧКА

Казка

А синичка на зиму і не заснула, і не відлетіла. Не заснула тому, що взагалі ніхто з пташок не хотів ховатися в темні норри та засинати. Але й відлітати вона не хотіла, хоч казали інші птахи, що в далеких теплих краях цілий рік, навіть узимку, цвітуть квіти і всякої комашні завжди досхочу.

— Ти замерзнеш тут, чепурушко, — казали солов'ї, які відлітали найраніше. Це були найкращі співці в лісі, і, напевно, вони так поспішали, бо

боялися за свої голоси, як би не втратити їх на морозі. — Летімо швидше з нами!

— Ти вмреш з голоду, під снігом нічого не знайти, — говорили журавлі, розправляючи дужі, широкі крила. — Нам сумно, але треба летіти! — І вони жалібно закурликали.

«Я маленька, мені небагато треба», — подумала синичка.

— Нам набридає в одному місці, — заявили, збираючись в дорогу, граки. — Тепер ми летимо за кордон, а наші північні родичі прилетять сюди. Так вже ми, граки, виховані: влітку — вдома, взимку — мандрівка.

І вони, презирливо дивлячись на синичку, полетіли за кордон, а чужі граки з півночі, навпаки, прилетіли в наш ліс.

Синичка не розуміла, чому б і тим гракам не лишатися вдома, але, певне, вони були вже так виховані.

— Може, й тобі хочеться летіти? — спитала з острахом лісова яблунька, на

гілках якої умостилася синичка. – Ах, як сумно, коли всі відлітають, коли йде сніг і виє хуртовина! Та нехай усі дерева скажуть тобі: синички ще ніколи не кидали нас, навіть у найлютіші морози... Але, звичайно, як хочеш...

– Ні, ні, – заспокоїла її синичка, – я нікуди не полечу від тебе. Адже зимували тут і тато, і мама, лишаяються брати і сестри. І дивись, скільки ще гостей налетіло з півночі зимувати в наш ліс... Мабуть, не така вже й страшна зима, як усі кажуть. – І вона застрибала по гілках, заглядаючи в усі щілинки, чи не заховалися де-небудь якийсь черв'ячок чи гусінь, бо вона й хвилинки не могла посидіти без роботи.

Синичка співала весело:

Ціні-ціні-зіні-зі!

Не боюся я зими.

Ти, зима, не лякай,

Я не кину рідний гай!

І всім деревам зробилося спокійніше. Та, мабуть, сама зима чула, як хвалилася синичка. Вона заскреготіла,

зарипіла від люті. О! Це було добре чути по всьому лісі. Усі струмочки й річки кригою вкрилися. А вранці прокинулася синичка і побачила, що весь ліс у снігу: і долі сніг, і на гілках сніг – скрізь сніг.

«Ні, – думає синичка, – а я все-таки співатиму».

Сіла на гілочку й заспівала. Та тільки й голосок нібито не той, і дзвінко ніяк не виходить, а так трошки-трошки попискує:

*Пінь-пінь, ах-ах-ах!
Поховалось все в снігах,
Та мене сніг не злякає,
Я не кину свого гаю!*

Полетіли вітри до зими, кажуть: усе вже снігом засипали, і навіть великі річки вже зупинилися, а от є така птичка-невеличка, синичкою зветься, ніяк покоритися зимі не хоче. Стрибає та й годі! Не знаю вже, що там наказала зима вітрам, тільки задули вони так, що всі дороги, всі стежки замели, кучугури снігу, як гори, понасипали,

завили так, що навіть вовки, які й самі вили мастаки, полякалися, а така дрібнота, як зайчики, білочки, лісові мишки, хоч вони і в хутряних шубках, боялися й носа вистромити на мороз.

А синичка залетіла за товсті гілки старого дуба, де чагарники та дерева переплелися між собою і вітрів не пускають, та й шукає ретельно в корі собі чогось поснідати. Така вже вдалася – не хоче сумувати та й годі! Бачить, у щілинці нори лежить ніби зацімліла гусінь. От добре, хороший сніданок! Тільки до неї – аж тут три горобці налетіли, хочуть з-під самого синиччиного дзьобика гусінь вирвати. Та метка синичка хіба поступиться! Одного клюнула, другого штовхнула – знялася бійка.

Полетіли горобці ні з чим, Трошки підбадьорена перемогою, синичка пострибала по гілках далі на розшуки.

Ніхто в лісі так вправно й швидко не літав, як вона. І чого тільки не виробляла синичка по дорозі, куди тільки

не стукалася своїм маленьким дзьобиком! Побачили це вітри – захотіли знову догодити зимі і подули ще дужче. Треба хоч на мить синичці заховатися. Вона – пурх в якесь невеличке дупло. А то було білоччине дупло. Білочка лежала зіщулившись, зголодніла, замерзла. Може б, вона й схопила синичку, – коли голодний, то не дуже розбираєшся в їжі, – та синичка миттю вилетіла з дупла. Куди ж їй податись? Уже й вечір суне. Зимовий день короткий – вигляне сонце, та так, ніби й воно змерзло, – швидше ховається. Сіла синичка на сосну. Наїжилася, голівку в крильця ввібрала, сидить – пуховий м'ячик та й годі. Так і заснула.

Не спи, синичко, обережна будь: дивись – потихеньку підкрадається до тебе куниця, уже й лапу свою хитру простягла – от-от схопить. Та побачила стара сосна таке лихо, заворушила лапатим гіллям. Стрепенулася синичка – мерщій від лихого ворога.

Отак і боролася синичка щодня, щомиті за своє життя.

І нам зима здається довгою, а такому малому створіннячку, як птичка, мабуть, кожен день – наче місяць. А все-таки стрибала й співала весь час, хоч голосок уже був зовсім тонесенький. А зима ще дужче лютує, – ну, як-таки так не може вона перемогти маленьку пташку! І рипить, і скрегоче, і снігу накидає, мов з рукава, просто купами, а не сніжинками.

– І що там зима виробляє? – питає сонечко у хмар. А хмари ж блукають по всьому небу і все бачать, що робиться.

– Та є в лісі птичка-невеличка, зветься синичка, не хоче вона зимі коритися – все стрибає та співає.

– Ану, гляну, що то за пташка, – мовило сонечко і глянуло.

Бачить – справді чепурна та гарна манісінька пташка по снігу ніжками чеберяє, і видно, холодно їй і голодно, а стрибає. На гілку злізла, дзьобиком щось шукає.

– Ну й мила пташка, зими не боїться! – сказало сонечко і засміялось. А як сонечко засміється, то всі вже знають – враз тепліше стає. І всі вгору починають дивитись. І синичка голівку підвела. Бачить – сонечко до неї сміється. Весело їй стало, і так голосно вона заспівала, що аж сонечко почуло:

Зіні-зіні-зіні-зінь,

А вже сонце і теплінь!

Сонце, сонечко, світи,

Не ховайсь за хмари ти!..

Ну, звичайно. Після такої пісеньки сонечко вже не могло заховатись, і навіть коли вже брів у ліс вечір, воно трохи затрималося, тому й день став трошки довший.

А в лісі говорили:

– Слухайте, як сьогодні весело співає птичка-синичка. Може, це зимі кінець?

Другого дня сонечко ще раніше прокинулося, хотілось йому швидше знову на веселу пташку глянути. Тільки виглянуло – а синичка вже літає, і з нею ще багато синичок, та всі вони співають:

*Зіні-зіні-зіні-зі,
Може, це кінець зими?
Сонце, сонечко, вставай,
Приголуб наш рідний гай!*

І так зробилося радісно, приємно всім, і захотілося всім рухатися, погрітися на сонечку. Замість снігу, водичка почала капати: кап-кап, дзюр-дзюр... І краплинки стрівалися з краплинками, раділи, гомоніли, бігли навздогін по всьому лісу, дзюркотячи й сміючись:

*Це ж весна! Ми струмки,
Ми весняні дітки,
По землі розлились,
Сповіщаємо скрізь,
Що синичка співа,
Що прибігла весна!*

Замість високих кучугур з'явилися великі прозорі калюжі. Дерева прокидалися від холодного зимового сну і заглядали в них.

– Ой, яка я без листячка негарна! – жажнулася молода берізка. – Краще б я й не прокидалася! – Та вона чула, як

всередині вже просякають весняні соки і на вітах наливаються бруньки.

По снігу забігали весняні комахки, і навіть торішні метелики прокинулися. Що ж було робити зимі?

І сонечко сяяло, і струмки дзюрчали, і навіть вітри од рук відбивалися – не хотіли вже сердито дути, а почали грати з деревами та струмками і самі стали теплі та лагідні. Махнула зима рукою, зарипіла вночі востаннє та й подалася на північ. І вже всі знали, що скоро прибіжить весна, і поспішали швидше прибраться. Струмки вмивали землю, вона вкривалася зеленою травицею, зацвітали перші квіти, набухали бруньки на деревах, летіли додому пташки.

– Ти жива, маленька? – весело гелготали гуси.

– Ти не замерзла, крихітко? – курликали журавлі. – От і ми вдома!

А коли у молодій берізки вже так розпустилися листки, що на них могли вміститися крапельки роси і з них можна було напитися, – прилетів і соловей.

Соловей співав краще від усіх у лісі. Всі пташки замовкали, коли він співав, і перша його пісня завжди була про далеку мандрівку, про теплі розкішні гаї з надзвичайними квітами й золотими плодами. І всі дерева слухали, і пташки слухали, і маленька синичка слухала і згадувала люту зиму, вітри, кучугури снігу. Може, й справді краще відлітати туди? А як же тоді рідна берізка, і рідний старий дуб, і лісова яблунька?

Та старий дуб ніби знав, про що думає синичка, і лагідно бурмотів:

— А зиму все ж таки ти прогнала, і про весну ти перша заспівала.

Це почув соловей. І друга його пісня була про рідні ліси, які в сто разів краще від найрозкішніших південних садів. І ця пісня ще була хвалою маленькій, веселій, сміливій пташці, що не побоялася зими.

Синичці зробилося соромно, і вона щось зацвірінчала. До неї приєдналась друга, третя, четверта пташка. Вони

цвірінчали, що тепер весна, всім добре й радісно і не треба думати про сніг і холод.

І тоді заспівали всі весняну радісну пісню.

Ліс увесь шумів, і струмки гомоніли. І хоч найкраще співав соловей, але в радісному лісовому хорі чути було і ніжний спів маленької синички.

Оксана Іваненко

ОЙ НЕ СІЙТЕСЬ, СНІГИ

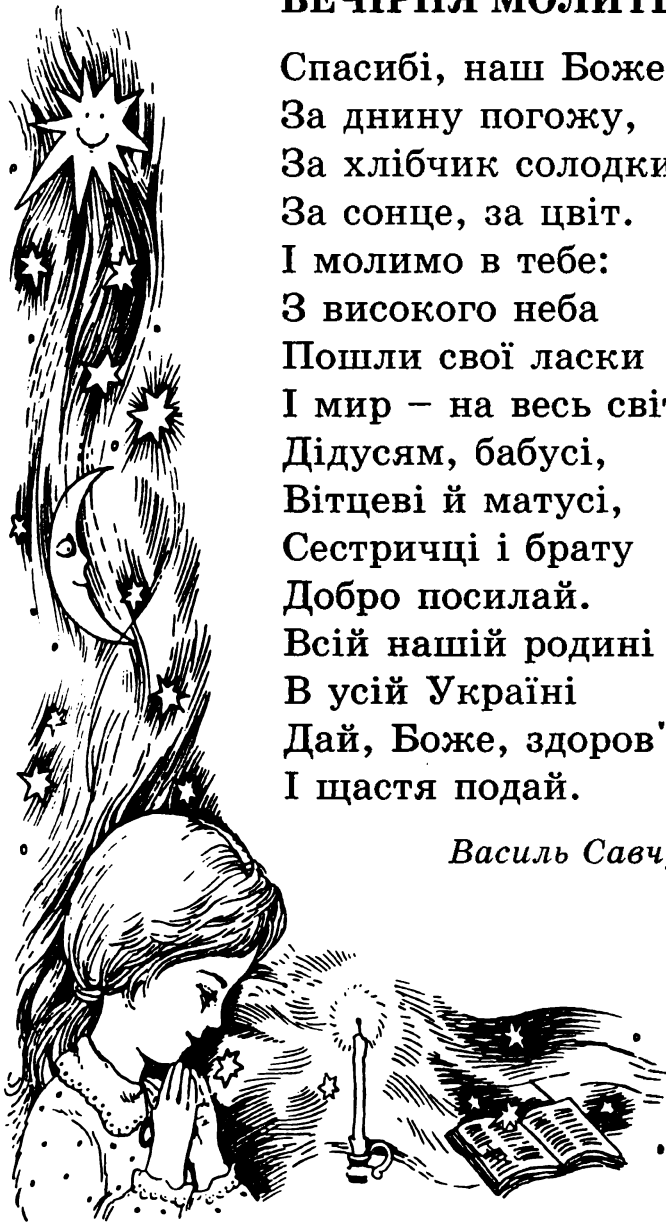
Ой не сійтесь, сніги, ой не сійтесь, рясні,
Не губіть ви останньої слави:
Гріє здалека землю усмішка весни,
Пробиваються проліски, трави.

Олександр Олесь

ВЕЧІРНЯ МОЛИТВА

Спасибі, наш Боже,
За днину погожу,
За хлібчик солодкий,
За сонце, за цвіт.
І молимо в тебе:
З високого неба
Пошли свої ласки
І мир – на весь світ.
Дідусям, бабусі,
Вітцеві й матусі,
Сестричці і брату
Добро посилає.
Всій нашій родині
В усій Україні
Дай, Боже, здоров'я
І щастя подає.

Василь Савчук

ЗМІСТ

Молитва. Катерина Перелісна 4

ВЕСНА КРАСНА

Первоцвіт. Зірка Мензатюк	7
Сукня для Весни. Марія Пономаренко	8
Встала весна. Тарас Шевченко	13
Світає... Тарас Шевченко	13
Ой минула вже зима. Українська народна пісня	14
Весно наша красна! Українська народна пісня	15
До діточок. Олена Пчілка	16
Веснянка. Олександр Олесь	17
Без труда нема плода. Українська народна казка	18
Бджілка. Олена Плавенчук	19
Вже, вже-бо весна. Микола Петренко	20
Писанка. Зірка Мензатюк	21
Писанка. Володимир Таран	24
Великдень. Андрій М'ястківський	25
Христос воскрес! Леонід Глібов	27
Подоряночка. Українська народна дитяча гра	28
Ми кривого танцю. Українська народна гра	29
Діти й ластівка. Марійка Підгірянка	30
Квіти. Наталя Забіла	31
День Матері	32
Три матусі. Леонід Полтава	33
Мамине свято. Марія Пономаренко	34
Для мами. Олена Плавенчук	34
Весняні квіти. Олена Пчілка	35
Найласкавіші руки. Василь Сухомлинський	36
Пробудження. Марійка Підгірянка	37
Кульбабки. Олдрідж Сироватка. Переклад з чеської Дмитра Чередниченка	38
Мамині оченьки. Молдавська народна пісня	39
Привіт нашій мамі. Роман Завадович	40

Казочка про хлопчика та янгола	
<i>Андрій М'ястківський</i>	41
Вітер пензлика узяв. <i>Марія Пономаренко</i>	44
Дощ. <i>Андрій Малишко</i>	45
Хто чим співає? <i>Віталій Біанкі. Переклад з російської Оксани Іваненко</i>	46
Липка. <i>Платон Воронько</i>	50
Буду я природі другом. <i>Степан Жупанин</i>	51
Дощиковий цвіт. <i>Зірка Мензатюк</i>	52
Древній Київ. <i>Наталя Забіла</i>	54
Пісня про Київ. <i>Максим Рильський</i>	55
Сопілкарлик із джмелиного оркестру. <i>Уривок Василь Чухліб</i>	56
Перша вчителька. <i>Олександра Шишуліна</i>	58
Вчительці. <i>Євген Доломан</i>	59
Як Олеся заснула в квітці. <i>Іван Сенченко</i>	60

ЛІТО-ЛІТЕЧКО

Літо. <i>Марія Пономаренко</i>	69
Гарно влітку. <i>Петро Король</i>	69
Зелені свята. <i>За Людмилою Іванніковою</i>	70
На Четвер Зелений. <i>Оксана Лятуринська</i>	71
Зелені свята. <i>Христина Лисовецька</i>	71
Водіння Куща. <i>За Людмилою Іванніковою</i>	72
І сонечко, і дощик. <i>Дмитро Чередниченко</i>	73
На лузі. <i>Борис Харчук</i>	74
Білая лілея. <i>Олена Плавенчук</i>	75
Уклоніться квіточці. <i>Олександр Богемський</i>	75
Як до жабок говорити. <i>Зірка Мензатюк</i>	76
І це називається літо! <i>Галина Кирпа</i>	81
Ромашка. <i>Зірка Мензатюк</i>	82
Купайло, Купайло!	83
Ой на Купала. <i>Українська народна пісня</i>	83
Жито дозріває. <i>Степан Жупанин</i>	84

Коник точить голосок. <i>Петро Король</i>	84
Ой снопе, снопе. <i>Обжинкова пісня</i>	85
Ходить гарбуз по городу. <i>Українська народна пісня</i>	86
Скрипка. <i>За Олесем Донченком</i>	88
Помідорчик. <i>Степан Жупанин</i>	91
Макове князювання. <i>Зірка Мензатюк</i>	92
Брати Котигорошки. Велике спасівське яблуко. <i>Оляна Рута</i>	96
Україна. <i>Володимир Самійленко</i>	100
Любіть Україну. <i>Володимир Сосюра</i>	100
Успіння Пресвятої Богородиці	101
Матінка Ісуса. <i>Марія Завадівська</i>	101
Лелія. <i>Леся Українка</i>	102
Із травиці-росяниці. <i>Петро Засенко</i>	124

ЩЕДРА ОСІНЬ

Як починається Осінь. <i>Василь Сухомлинський</i>	127
Вересень. <i>Наталя Забіла</i>	129
Андрійко-школярник. <i>Наталя Забіла</i>	130
Брати Котигорошки. Ключ від школи. <i>Оляна Рута</i>	131
Нічому не навчили	136
Хитрий Івась	136
Не піду до школи	136
Нема в читанці. <i>Василь Домчин</i>	137
Однаково думають	137
Тиша. <i>Ганна Черінь</i>	138
Небесна математика. <i>Василь Домчин</i>	139
Неповний місяць. <i>Василь Домчин</i>	139
Осіння пора. <i>Олександр Богемський</i>	140
Листя. <i>Ніна Бурик</i>	140
Відлітають журавлі. <i>За Іваном Соколовим-Микитовим</i>	141

Журавлі. <i>Валентин Бичко</i>	141
Різдво Пресвятої Богородиці	142
В Назареті зацвіла лілія	142
Восени. <i>Леся Храплива-Щур</i>	143
Павутинки. <i>Петро Король</i>	144
Чому літо бабине? <i>Петро Король</i>	144
Павучок із бабиного літа. <i>Уривок.</i> <i>Василь Чухліб</i>	145
Чом не граєш, цвіркуне? <i>Аркадій Музичук</i>	146
Як Берізка листя роздаровувала. <i>Грина Прокопенко</i>	147
Осінні танці. <i>Катерина Перелісна</i>	148
Калина. <i>Марія Пономаренко</i>	149
Голос учителя. <i>Микола Бук</i>	151
Перша вчителька. <i>Тамара Коломієць</i>	151
Свята Заступниця	152
Свято Покрови. <i>Олесь Лупій</i>	152
Запорозький козак. <i>Йосип Струцюк</i>	153
Лосі. <i>Євген Гуцало</i>	154
Горобина. <i>Марія Познанська</i>	155
Ліщина. <i>Марія Пономаренко</i>	155
Казочка про білочку-мандрівничку. <i>Оксана Іваненко</i>	156
Білченята. <i>Олена Плавенчук</i>	167
Ось яка родина. <i>Анатолій Камінчук</i>	168
Сидять яблука. <i>Галина Кирпа</i>	169
Переконався. <i>Микола Герасименко</i>	169
Де той дощ? <i>Галина Кирпа</i>	170
Дощик налякав. <i>Олександр Богемський</i>	171
Сіра Шийка. <i>Уривок.</i> <i>За Дмитром Маминим-Сибіряком.</i> <i>Переклад з російської Оксани Іваненко</i>	172
Білі гуси летять над лугами... <i>Олександр Олесь</i>	176
Передзим'я. <i>Іван Гнатюк</i>	177
Гойдалка для всіх. <i>Марія Пономаренко</i>	178

ЗИМОНЬКА-СНІГУРОНЬКА

Метелики. <i>Олександр Олесь</i>	187
Мільйон мільйонів сестричок. <i>Зірка Мензатюк</i>	188
Снігова баба. <i>Олена Пчілка</i>	191
На санчатах. <i>Грицько Бойко</i>	192
Турботливий братик. <i>Микола Герасименко</i>	193
Неправильні лижі. <i>Володимир Стрекаль</i>	193
Введення у храм Пресвятої Богородиці Така Марія гарна! <i>Віра Багірова</i>	195
До Діви Марії. <i>Катерина Пасічна</i>	195
Холодно. <i>Марія Пономаренко</i>	196
Миша. <i>Євген Гуцало</i>	197
Корова, яка мріяла стати білою. <i>Марія Пономаренко</i>	198
Полотно. <i>Платон Воронько</i>	204
Ягоди на снігу. <i>Дмитро Чередниченко</i>	205
Подарунки від Святого Миколая. <i>Галина Бондаренко</i>	206
Святий Миколаю. <i>Марійка Підгірянка</i>	207
Святий Миколай. <i>Софія Майданська</i>	207
Лист до Чудотворця. <i>Віра Багірова</i>	208
День подарунків. <i>Роман Завадович</i>	209
У найми. Уривок із казки "Дев'ять братів і десята сестриця Галя". <i>Марко Вовчок</i>	211
Ялинка. <i>Олександр Олесь</i>	212
Зимовий ранок. <i>Олена Плавенчук</i>	214
Ялиня. <i>Платон Воронько</i>	215
Радуйся, земле, – коляда іде! <i>Ярослава Музиченко</i>	216
Свят-Вечір. <i>Ніна Мудрик-Мриц</i>	219
Нова радість стала	220
Різдвяна пісня. <i>Валентина Юрченко</i>	221
Коляда. <i>Катерина Перелісна</i>	222
Дитячі колядки	223
Щедрий вечір. <i>Марія Хоросницька</i>	224

Гоп-гоп, козуню	225
Сійся, родися жито, пшениця...	
<i>Роман Завадович</i>	226
Сію, сію, васіваю	227
Сипле сніг. Іван Франко	228
Хлопчик і сніжинка. Василь Сухомлинський	229
Задирака. Андрій Бондарчук	230
Нічний гість. Дмитро Павличко	232
Витівки баби-зими. Костянтин Ушинський	233
Книга зими. Віталій Біанкі	236
Гостинці. Марія Пономаренко	237
Годівничка. Марія Пономаренко	237
Синичка. Оксана Іваненко	238
Ой не сійтесь, сніги. Олександр Олесь	249
Вечірня молитва. Василь Савчук	250

Навчальне видання
ВЕСНЯНОЧКА
 Книга для читання
 у 1–3 класах

Київ

Редактор **М.Ф. Сovenko**
 Комп'ютерний набір **Т. В. Блощицька**
 Комп'ютерна верстка **Л. О. Ковальової**

Підписано до друку 11.06.03. Формат 84x108/32. Папір офсетний. Гарнітура «Таймс»
 Друк високий. Умовн.-друк. арк. 13,44+0,63 (вкл.). Облік.-вид. арк. 7,85+1,04 (вкл.)
 Наклад 15 000 (1-й зав. – 5000) прим. Замовлення 3–378.

Видавництво «Лелека»
 03680, Київ, вул. Дегтярівська, 31, оф.308, тел. (044) 213-09-30, 455-62-92
 Реєстраційне свідоцтво ДК №14 від 10.03.2000р.
 Висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи № 5.10/43355 від 04.12.2002

Віддруковано ВАТ «Поліграфкліпа» 03057, Київ, вул. Довженка, 3

